

Jaarverslag

Natuur dichtbij

HET FLEVO
LANDSCHAP

INHOUDSOPGAVE

A. Verslag 2018 Raad van Toezicht	3
1. Verantwoording werkzaamheden.....	3
2. Samenstelling raad van toezicht en relevante nevenfuncties.....	6
B. Bestuursverslag 2018	9
1. Juridische structuur en governance.....	9
1.1 Juridische Structuur.....	9
1.2 Governance.....	9
2. Het Flevo-landschap in kort bestek	14
2.1 Beleidsplan 2015-2019	14
2.2 2018 in kort bestek	16
2.3 Risicomanagement.....	16
2.4 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer.....	17
2.5 Toekomst	17
3. Doelrealisatie 2018.....	19
3.1 Doelstelling Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie	20
3.2 Doelstelling Voorlichting en Communicatie over natuur, landschap en cultuurhistorie	26
3.3 Doelstelling Herstel en Ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie	37
3.4 Doelstelling Fondsenwerving	45
3.5 Administratie en organisatie.....	49
C. Jaarrekening 2018	55

A. Verslag 2018 Raad van Toezicht

1. Verantwoording werkzaamheden

'Samen maken we Flevoland iedere dag mooier'. Deze zin drukt uit dat Het Flevo-landschap steeds meer voor, met en door Flevolandse gezonde natuur in een levend landschap ontwikkelt en beheert. Onze begunstigers, vrijwilligers en vrienden/sponsors uit het bedrijfsleven zijn onmisbaar bij ons werk, evenals de ondersteuning van overheden. Het Flevo-landschap werkt samen met vele kleine en grote organisaties binnen de natuursector en daarbuiten. Daar toezicht op houden en zien hoe natuur en landschap zich ontwikkelen en de beleving en waardering daarvan door vele bezoekers te horen, vervult ons met trots.

De Raad van Toezicht heeft als belangrijke taak toe te zien op het door de directeur-bestuurder gevoerde beleid en daarmee op de realisatie van de doelen van de organisatie. Daarbij ziet de Raad van Toezicht erop toe dat Het Flevo-landschap conform de doelen in de statuten handelt. Zij heeft oog voor risico's en daarnaast voor gevolgen van (maatschappelijke) ontwikkelingen in de omgeving van Het Flevo-landschap. Naast het toezien, is de Raad van Toezicht ook sparringpartner voor de directeur-bestuurder. Onder andere in themabijeenkomsten, vaak in aanwezigheid van het management wordt hier verder inhoud aan gegeven. Verder is de Raad werkgever van de directeur-bestuurder.

In 2018 vond er een wisseling van directeur-bestuurder plaats. Aan het begin van het jaar heeft Martin Jansen zijn vertrek aangekondigd. De Raad van Toezicht heeft in overleg met het personeel (PVT en MT) een profiel voor de te werven directeur-bestuurder opgesteld en opdracht gegeven aan een wervings- en selectiebureau. Vanuit de medewerkers is een sollicitatiecommissie geformeerd (2 PVT- en 2 MT-leden, naast een commissie bestaande uit 2 RvT-leden. Met ingang van 1 september 2018 is Ben Huisman door de Raad van Toezicht benoemd als directeur-bestuurder.

De voorzitter van de Raad van Toezicht voert periodiek overleg met de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht is in 2018 vier keer regulier bijeen geweest. Er zijn twee extra vergaderingen belegd in het kader van het Programma Nieuwe Natuur, voor zowel Schokland als Noorderwold-Eemvallei.

Binnen de Raad van Toezicht zijn er drie commissies: de **Audit Commissie** houdt specifiek toezicht op de financiële ontwikkelingen. De Audit Commissie heeft vier keer vergaderd. In 2017 is de Raad van Toezicht gestart met een **Kwaliteitscommissie**. Deze is in 2018 twee keer bijeen geweest. De Kwaliteitscommissie adviseert waar het gaat om visies en kaders rond de thema's natuur, landschap, recreatie, cultuurhistorie en gebieden. Daarnaast kan de commissie de inhoudelijke en beheerstechnische afwegingen bespreken. De **Remuneratie Commissie** heeft een evaluatiegesprek gevoerd met de vertrekkende directeur. Gegeven de directeurswissel heeft er geen beoordeling plaatsgevonden.

Tijdens de jaarlijkse excursie aan onze gebieden, om verder kennis te maken met Het Flevo-landschap, heeft de Raad van Toezicht een bezoek gebracht aan het Urkerbos en het Urkerveld. Vervolgens is het Natuurpark verkend met de Salamander (excursiewagen).

Leden van de Raad van Toezicht hebben bijeenkomsten met het personeel bijgewoond en zijn aanwezig geweest bij de Regiobijeenkomsten. Naast een inhoudelijke spreker wordt daar door de directeur toegelicht waar Het Flevo-landschap de middelen en energie aan besteedt en wat de plannen zijn. Dit jaar heeft de nieuwe

directeur zich voorgesteld. De Raad van Toezicht is verheugd over de grote belangstelling van de begunstigers van Het Flevo-landschap, ruim 1.000 aanwezigen over drie avonden.

De Raad van Toezicht dient het eigen functioneren jaarlijks te evalueren, dit mede in het licht van de (maatschappelijke) omgeving en de ontwikkelingen daarin. Conform de code Goed Bestuur van de samenwerkende brancheorganisaties filantropie heeft de Raad van Toezicht op 6 februari 2018 gesproken over de evaluatie van het eigen functioneren. In afwisseling met de voorgaande jaren heeft de Raad van Toezicht er voor gekozen de zelfevaluatie dit keer onder externe begeleiding op te pakken. Afwisseling van methodiek over de jaren heen maakt het interessanter, behoedt voor routinematig afhandelen of het ontstaan van blinde vlekken en kan daarmee de kwaliteit verhogen.

In het rooster van aftreden was niet voorzien in een zich wijzigende samenstelling van de Raad van Toezicht. Mw. Truus Sweringa is sinds 1 oktober 2017 benoemd als voorzitter. Vanwege een nieuwe baan bij de provincie heeft de heer J.H. Sweers zich teruggetrokken uit de Raad van Toezicht, vanwege mogelijke belangenverstrengeling. De hierdoor ontstane vacature is niet ingevuld, maar zal in 2019 geagendeerd worden.

Naast de ieder jaar terugkomende onderwerpen uit de Planning en Control cyclus heeft de Raad van Toezicht met de directeur-bestuurder intensief van gedachten gewisseld en besluiten genomen over de volgende onderwerpen :

- De risico's en het risicomanagement door de organisatie, o.a. bij de grotere projecten die Het Flevo-landschap op zich neemt.
- Het risico van het verplicht afnemen van roodrechten in project Noorderwold-Eemvallei.
- De verwerving en ruiling van gronden in het kader van de doelstelling en de financiering daarvan.
- De verantwoording over de organisatiesubsidie Het Flevo-landschap 2014-2017 bij Provincie Flevoland.
- De werving van een nieuwe directeur-bestuurder.
- De samenwerking met de andere landschappen en de samenwerking in LandschappenNL. De Raad van Toezicht is in het bestuur van LandschappenNL vertegenwoordigd.
- De samenwerking met andere partijen zoals Landschapsbeheer Flevoland, LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie), Stichting ERF, Staatsbosbeheer, de culturele sector.
- Vermogensbeheer en toetsing aan het beleggingsstatuut.
- Werving van middelen voor de doelstellingen, onder andere sponsoring, subsidie van Provincie en anderen. Besteding van eigen middelen.

Wij hebben als Raad van Toezicht aandacht voor de criteria van en de discussie over goed bestuur en de governance regels in de non-profit sector en volgen de ontwikkelingen in het kader van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland. Ook de criteria van het CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving) worden nauwlettend gevolgd. De bijdrage van de Postcodeloterij wordt bijzonder gewaardeerd en is belangrijk voor het uitvoeren van onze taken en bepalend voor de lengte van onze financiële polsstok. Dit biedt de mogelijkheid om samen met bijdragen van anderen onze grote projecten op te pakken.

De korte lijnen naar, de samenwerking met en de hernieuwde bijdragen van de Provincie Flevoland worden zeer gewaardeerd. De Raad van Toezicht wil ook het belang van de goede samenwerking met gemeenten en waterschap benadrukken. Het samen optrekken met collega groene organisaties in harmonie is eveneens van groot belang.

Ook in dit verslag wil de Raad van Toezicht haar waardering uitspreken voor het vele werk dat de medewerkers van Het Flevo-landschap ook in 2018 weer hebben verzet. Het was een pittig jaar onder andere door een aantal personele wisselingen in 2018, waaronder de bestuurder. Realisatieovereenkomsten in het kader van het programma Nieuwe Natuur zijn afgerond, hiermee kan de organisatie aan de slag met een nieuwe fase in de natuurontwikkeling. Ook voor het beheer van onze mooie natuurterreinen was aandacht. Veel resultaten zijn door de enthousiaste inzet en betrokkenheid van medewerkers bereikt. De Raad stelt met genoeg vast dat onze begunstigers en andere stakeholders het werk en de resultaten van Het Flevo-landschap waarderen. Wij willen de medewerkers en directeur/bestuurders bedanken voor hun inzet. Door hen kunnen de kansen, die zich voor natuur en landschap in Flevoland voordoen, benut worden.

Belangrijk voor Het Flevo-landschap zijn de vrijwilligers. Door hun inzet maken zij extra dingen mogelijk bij het beheer van natuur, landschap en cultuurhistorie. Dit heeft impact op de beleving van bezoekers uit Flevoland en andere provincies. De liefdevolle inzet en betrokkenheid van vrijwilligers inspireren en maken meer mogelijk dan wij alleen zouden kunnen. Ten slotte willen wij opnieuw de begunstigers en bedrijfsrelaties van Het Flevo-landschap heel hartelijk bedanken voor alles wat er bereikt is in 2018.

Namens de Raad van Toezicht,

Truus Sweringa, voorzitter

2. Samenstelling raad van toezicht en relevante nevenfuncties

De Raad van Toezicht is 30 december 2012 ingesteld.

In 2018 heeft één van de leden zich teruggetrokken, vanwege een nieuwe baan. Voor het overige hebben er gedurende het jaar geen wisselingen plaatsgevonden.

Leden van de Raad van Toezicht zijn niet bezoldigd.

Raad van Toezicht (per 31-12-2018)

Lid	functie	Nevenfuncties vanuit functie:	Nevenfuncties
Mw. G.N Sweringa (voorzitter)	Directeur-bestuurder woningcorporatie stichting Oost Flevoland Woondiensten	<ul style="list-style-type: none"> Stichting Leefbaarheidsfonds OFW (bestuurder en voorzitter) Raad van Advies WoonEnergie (lid) tot 1-1-2019 Raad van Advies Anergie (lid) Werkgroep Transitie Vastgoed van de Regieraad Bouw/Oost Nederland (voorzitter) Groene Huisvesters, overlegplatform ministerie BZK, Aedes en groene corporaties (lid) Kandidaatstellingscommissie Aedes (plaatsvervangend lid) Provincie Flevoland – Flevolandse energie agenda Strategische Klankbordgroep Duurzamer Wonen Aedes (lid) Taakgroep 7 Arrangementen isolatie en warmtetechnieken (lid namens Aedes) 	<ul style="list-style-type: none"> Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Kampen Dronten - Almere College (lid Raad van Toezicht) Raad van Advies IMPact (lid) tot najaar 2018 Rotary Dronten (voorzitter)
Mw. M. van Aggelen (kwaliteitscommissie)	Directeur Nederlandse Vereniging van Dierentuinen	<ul style="list-style-type: none"> lid van de ParticipantenRaad van IUCN Lid van het platform Gastvrij Nederland. 	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurder MonteverdiXL festival (onbezoldigd) Bestuurder Steunfonds Long Alliantie Nederland (onbezoldigd)
Dhr. L.T. van Bloois (voorzitter audit commissie)			<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter Raad van Commissarissen Woningstichting Naarden Lid Raad van Commissarissen Stichting Lefier Lid Raad van Toezicht Zorggroep Apeldoorn e.o. Lid Raad van Toezicht Stichting Maeykehiem
Dhr. H. Dijkstra (vicevoorzitter)	Toezichthouder en adviseur	<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter Raad van Commissarissen Beheer Flevoland Participaties BV Vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen van Medrie, Zwolle Lid Raad van Toezicht Omroep Flevoland, Lelystad 	<ul style="list-style-type: none"> Vicevoorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds Flevoland Secretaris van het bestuur van De12Landschappen Voorzitter Corrosia Stad, Almere Lid Comité van aanbeveling van het AJSO te Almere
Dhr. J.H. Sweers	Strategisch Adviseur Ministerie van I&M	<ul style="list-style-type: none"> Lid stakeholders beraad Rai Intertraffic 	<ul style="list-style-type: none"> Lid Raad van Toezicht (voorzitter) Cultuurbedrijf

(audit commissie) Lid RvT t/m 17 april 2018		• Lid programmaraad DITCM	Noordoostpolder
Dhr. J. Leentvaar (kwaliteitscommissie)			<ul style="list-style-type: none"> • Emeritus hoogleraar UNESCO-IHE - Institute for Water Education in Delft • Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Welzijn Lelystad • Lid Raad van Toezicht Stichting De Natuur en Milieufederaties • Bestuurslid CADRE (toetsing Rotary International water projecten in ontwikkelingslanden) • Voorzitter Vereniging van Zorgboerderijen Flevoland • Ambassadeur De Lelystadse Uitdaging

B. Bestuursverslag 2018

1. Juridische structuur en governance

1.1 Juridische Structuur

De stichting heeft de naam Stichting Flevo-landschap en is statutair gevestigd te Lelystad. Gedurende het boekjaar 2018 hebben er geen wijzigingen in de statuten plaatsgevonden. De stichting kent een Raad van Toezicht en een directeur-bestuurder.

Dhr. M.L.E. Jansen was tot 1 september 2018 directeur-bestuurder van de stichting. Vanaf 1 september 2018 is dhr. B.G.M. Huisman directeur-bestuurder. Hij heeft de volgende nevenfuncties.

- Bestuurslid FSC Nederland sinds oktober 2017
- Bestuurslid Stichting Namens de Natuur
- Lid Landschapsnetwerk Brummen (geen bestuur)

De directeur van Het Flevo-landschap vervult de volgende vertegenwoordigingen:

- Lid Bestuur Stichting Streekfonds Flevoland; deze stichting is in 2018 opgeheven,
- Lid Bestuur Stichting Het Blauwe Hart,
- Lid Raad van Advies Toerisme Flevoland,
- Lid bestuur Fauna Beheereenheid Flevoland.

1.2 Governance

Het Flevo-landschap is een door het CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving) erkend goed doel. Goede doelen leggen verantwoording af aan hun donateurs en de maatschappij over de besteding van de inkomsten. Eenduidige regels maken goede doelen transparant en verplichten tot een goede toelichting op de werkwijze en verantwoording van resultaten. Sinds 1 januari 2016 is er een Erkenningsregeling Goede Doelen met nieuwe normen en gemoderniseerd toezicht. De meeste codes en richtlijnen van Goede Doelen Nederland zijn opgenomen in de normen van de Erkenningsregeling.

Voor de leden van Goede Doelen Nederland gelden de volgende codes, regels en richtlijnen:

- SBF-code voor Goed Bestuur (vervangt code Wijffels).
- Richtlijn 650 (onderdeel van richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de jaarverslaggeving) en aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 'kostentoerekening beheer en administratie'.
- Erkenningsregeling Goede Doelen (CBF).
- Regeling beloning directeuren van goede doelen.
- Richtlijn Financieel Beheer goede doelen.

De Raad van Toezicht en de Bestuurder onderschrijven de drie principes van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en geven in deze verantwoordingsverklaring aan hoe Het Flevo-landschap hiermee omgaat. De drie principes zijn:

- a) Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren,
- b) Effectiviteit en efficiency van bestedingen,
- c) Omgang met belanghebbenden.

a. Onderscheid toezicht, besturen en uitvoeren

Bestuurlijke organisatie

- Het Flevo-landschap hanteert een in de statuten vastgelegd toezicht door de Raad van Toezicht op de directie. De Raad van Toezicht heeft daarnaast een adviserende rol voor de directeur.
- De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de opstelling van het beleid en de uitvoering van het werk. De kaders hiervoor worden gevormd door de statutaire doelstellingen en het Beleidsplan 2015-2019. Deze worden jaarlijks uitgewerkt in het Jaarplan en de Jaarbegroting, welke door de Raad van Toezicht worden goedgekeurd. De directeur is daarbij gebonden aan het Directiereglement.
- De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun toezichtstaak voor een periode van maximaal vier jaren en zijn in principe eenmaal herbenoembaar. In 2014 is een rooster van aftreden ingesteld, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. De leden van de Raad van Toezicht vervullen hun functie onbezoldigd. Zij hebben wel recht op vergoeding van in hun functie gemaakte onkosten.
- De Raad van Toezicht vergadert minimaal vier maal per jaar. Ter voorbereiding van de vergaderingen functioneert een Auditcommissie bestaande uit twee leden van de Raad. Elke vergadering van de Raad van Toezicht is door de directeur en de voorzitter voorbereid.
- Ieder jaar voert de Remuneratiecommissie een functioneringsgesprek met de directeur. Vanwege de wisseling van de directeur-bestuurder was dit in 2018 niet het geval. In het functioneringsgesprek wordt getoetst of voldaan is aan de regelingen beloningen van Goede doelen Nederland.
- De kwaliteitscommissie adviseert de RvT over visies op de thema's natuur, landschap, recreatie en cultuurhistorie en de functies die daarbij een rol spelen alsook gebiedsvisies en beheerkaders. Deze commissie is in 2017 ingesteld.

Werkorganisatie

- De directeur opereert in de werkorganisatie samen met een Management Team (MT) dat wordt gevormd door de hoofden van de inhoudelijke afdelingen Beleid Kwaliteit Ontwikkeling, Beheer, Communicatie & Marketing en Financiën & Secretariaat (tevens controller). Het MT vergadert eens in de twee weken.
- De afdelingen kennen elk een eigen afdelingsoverleg.
- Het Flevo-landschap heeft een Personeelsvertegenwoordiging (PVT), bestaande uit drie leden, afkomstig uit kantoor- en buitenorganisatie. In 2018 heeft de PVT zichzelf opgeheven, vanwege te weinig actieve leden. Het vertrek van diverse medewerkers, waaronder de directeur, was hieraan mede debet. Streven is om de PVT in 2019 weer te reactiveren. In 2018 is de PVT twee keer met directeur en één keer zonder bijeen geweest.
- In de werkorganisatie worden jaarlijks functioneringsgesprekken gevoerd tussen medewerkers en leidinggevenden om de medewerkers optimaal te kunnen blijven inzetten en te stimuleren zich te blijven ontwikkelen.
- Het bezoldigingsbeleid van de medewerkers is vastgelegd in het Directiestatuut Flevo-landschap en conform de CAO Bos en Natuurbeheer.

b. Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Gerichtheid op doelstellingen

Het Flevo-landschap streeft naar een efficiënte en doelmatige besteding van de middelen voor de doelstellingen

- “beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie”,
- “voorlichting en communicatie”,
- “herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie,
- “fondsenwerving”.

Zoveel mogelijk activiteiten van de organisatie zijn direct hierop gericht. Daarnaast zijn er activiteiten van bestuur en werkorganisatie die voorwaardenscheppend zijn voor een goede taakvervulling ten behoeve van de doelstellingen. Het Flevo-landschap is gecertificeerd natuurbeheerder voor SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap). Dit betekent dat de werkprocessen verlopen conform het ontwikkelde Kwaliteitshandboek SNL.

Planning & control-cyclus

- Het Flevo-landschap hanteert een meerjarenbeleidsplan met een meerjarenbegroting. In 2015 is het vigerend beleidsplan 2015-2019 vastgesteld.
- Jaarlijks wordt binnen het kader van het beleidsplan een Jaarplan en Jaarbegroting opgesteld met concrete (deels meetbare) doelen, bij voorkeur gericht op effecten dan wel inspanningen. Ten aanzien van kosten van natuurbeheer en publieksbereik worden kengetallen en prestatie-indicatoren opgenomen.
- Jaarverslag en Jaarplan kennen dezelfde systematiek zodat de bereikte resultaten vergeleken kunnen worden met de voornemens.
- Halverwege het jaar worden in een Halfjaarrapportage de inhoudelijke en financiële voortgang in beeld gebracht. Op basis van deze gegevens worden zo nodig doelen en/of plannings bijgesteld. De Halfjaarrapportage wordt aangereikt aan de Raad van Toezicht, naast twee kwartaalrapportages.
- De Raad van Toezicht wordt elke vergadering, door de directeur, geïnformeerd over de voortgang op hoofdlijnen en over relevante afwijkingen.

c. Omgang met belanghebbenden

Het Flevo-landschap ambieert een organisatie te zijn die in open wisselwerking met de maatschappelijke omgeving opereert. Zij ziet als maatschappelijke omgeving zowel de begunstigers, sponsors en vrijwilligers, alsook de beleidsmatige en bestuurlijke omgeving. Het Flevo-landschap informeert de belanghebbenden met diverse uitingen, waaronder: website, magazine, digitale nieuwsbrief, sociale media, jaarverslag en jaaroverzicht en folders over terreinen en onderwerpen.

Stakeholders

Het Flevo-landschap betreft de bestuurlijke en maatschappelijke omgeving bij de evaluatie en het formuleren van het beleid. Zo is bij het opstellen van het beleidsplan een representatieve groep uit de maatschappelijke omgeving geconsulteerd. De personele wisseling van zowel de directeur als van het hoofd Beleid, Kwaliteit & Ontwikkeling hebben impact gehad op de continuïteit. Tegelijkertijd was de komst van nieuwe medewerkers juist een goede gelegenheid om opnieuw kennis te maken met de vele bestaande en ook nieuwe relaties. Vanuit het MT is hier ruim aandacht voor geweest.

Het Flevo-landschap participeert in uiteenlopende gremia en processen. Met regelmaat zijn er zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau contacten met de relevante overheden en collega's.

Omgang met begunstigers en sponsoren

- Het Flevo-landschap heeft een beleid t.a.v. sponsoren geformuleerd. Met elke bedrijfsvriend wordt een contract afgesloten waarin prestaties en tegenprestaties worden benoemd. Met de Vrienden van Het Flevo-landschap wordt goed en regelmatig contact onderhouden.
- Jaarlijks vinden de Regiobijeenkomsten plaats in de provincie. Tijdens deze bijeenkomsten blikt de directeur met de begunstigers en relaties terug en vooruit op het gevoerde beleid en de verrichte activiteiten. In 2018 kwamen 1.000 bezoekers naar deze Regiobijeenkomsten.
- De organisatie kent een klachtenregeling en –registratie voor externen. Deze is primair gericht op klachten over fondsenwerving en bejegening van personen, maar wordt ruim gehanteerd. De geregistreerde klachten worden met regelmaat besproken in het MT. In 2018 zijn er vijf klachten geregistreerd. Alle vijf zijn in goed onderling overleg opgelost en aangepakt. Drie daarvan hadden betrekking op de slagboom en bestrating van de parkeerplaats in het Natuurpark, één over boombeheer in de nabijheid van opstellen van derden en één over het ontbreken van een actueel ontruimingsplan voor de bezoekerscentra en de oefening daarmee met vrijwilligers.

Vrijwilligers

- Circa 150 vrijwilligers zetten zich in voor de doelstellingen van Het Flevo-landschap. Deels vanuit hobby en deels uit maatschappelijke betrokkenheid. Vrijwilligers zijn actief als gastheer/vrouw in de bezoekerscentra, als rondleider in de natuurgebieden, bij het inventariseren van flora en fauna en in het beheerwerk.
- Met elke individuele vrijwilliger wordt een vrijwilligerscontract gesloten waarin de wederzijdse verplichtingen worden benoemd. Dit is niet het geval waar het om vrijwilligers gaat die in het verband van een natuurvereniging actief zijn.
- Het Flevo-landschap heeft een Klankbordgroep Vrijwilligers, die elk halfjaar overlegt met het hoofd Communicatie & Marketing en de directeur. Dit jaar is onder meer gesproken over de inzet van vrijwilligers bij "beheerklussen", opleiding en cursussen, gebruik intranet, het verhaal dat Het Flevo-landschap wil vertellen.
- Tijdens de jaarlijkse brede vrijwilligersbijeenkomst doet de directeur verslag van de activiteiten en plannen van de organisatie. Daarbij wordt met de vrijwilligers van gedachten gewisseld over de ontwikkelingen. Regelmatig vinden bijeenkomsten plaats per bezoekerscentrum/deelgebied. Tijdens deze kleinere bijeenkomsten bespreekt de verantwoordelijke functionaris met de vrijwilligers activiteiten door en vindt zo nodig scholing plaats.

Interne communicatie

- In het MT-overleg vindt de beleidsvoorbereiding en besluitvorming binnen de werkorganisatie plaats. Van hetgeen besproken is, wordt een samenvatting op intranet geplaatst.
- In de afdelingsoverleggen wordt informatie binnen de afdelingen uitgewisseld en het werk voorbereid.
- Het Flevo-landschap beschikt over een intranet dat gebruikt kan worden door medewerkers en vrijwilligers.

2. Het Flevo-landschap in kort bestek

2.1 Beleidsplan 2015-2019

In het voorjaar van 2015 is het beleidsplan 2015-2019 als richtinggevend kader voor het werk van Het Flevo-landschap vastgesteld met als titel: 'Gezonde natuur in een levend landschap; voor, met en door Flevoland'. Anders gezegd, Het Flevo-landschap staat voor natuur, landschap en cultuurhistorie.

Missie

Flevoland moet een groene provincie worden waarop niet alleen de Flevolander, maar ook de rest van Nederland trots is. Het nieuwe groene hart van Nederland, met zijn unieke deltanatuur waarin wetlands, bossen, graslanden en akkerbouw versmelten, moét je gezien hebben. Om dit te bereiken, is het van groot belang dat het landschap in optimale conditie is; dat zijn streekeigen, onderscheidende karakter wordt behouden; dat zijn specifieke verhaal met verve wordt verteld en dat Het Flevo-landschap zich breed profileert en wordt erkend als dé natuur- en landschapsexpert van Flevoland. Kernwaarden in het beleid zijn een gezonde natuur in een levend landschap. Met andere woorden: goed functionerende ecosystemen gericht op biodiversiteit zijn de motor van een door mensenhanden gemaakt natuurgebied dat nog altijd in ontwikkeling is en een actieve relatie aangaat met zijn stakeholders.

De ambitie van Het Flevo-landschap voor de komende jaren is tweeledig. Wij willen meer bezoekers trekken en wij laten zien wat ons werk voor natuur inhoudt en betekent. Een hulpmiddel hierbij is het werken in de programmering met twee focusthema's: 'groen en gezond' en 'streek en voedsel'.

Groen en gezond

Het Flevo-landschap voelt zich aangesproken om vanuit natuur een bijdrage te leveren aan het grote maatschappelijke vraagstuk rond gezondheid en buiten bewegen. Het programmeringsthema 'groen en gezond' draagt bij aan de verbetering van gezondheid en de vergroting van welzijn door natuur en landschap te koppelen aan beweging, ontspanning en inspiratie opdoen. Concreet worden er in gebieden van Het Flevo-landschap eenvoudig inpasbare voorzieningen en activiteiten voor individueel gebruik aangeboden. Daarnaast worden (commerciële en niet-commerciële) partners gezocht die 'groen en gezond'-programma's in de gebieden van Het Flevo-landschap willen uitvoeren.

Streek en voedsel

In het programmeringsthema 'streek en voedsel' kunnen Flevolandse zich verbinden met de historie van hun gebied en landschap. Ook maakt het hen bewust van de oorsprong en kwaliteit van hun voedsel. Het Flevo-landschap is dankzij het regionale karakter bij uitstek de natuurorganisatie die het streekverhaal van Flevoland – zijn ontstaansgeschiedenis, zijn deltanatuur, zijn landschap – kan vertellen. Met haar natuurgebieden, landschappelijke elementen, cultureel erfgoed en landschapskunstwerken heeft de organisatie daarvoor goede aanknopingspunten en invalshoeken.

Visie

Om hier handen en voeten aan te geven, voert Het Flevo-landschap drie kerntaken uit:

1. **Natuurbeheer en -beleid:** Het beheren, herstellen en ontwikkelen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
 Dat is waarom Het Flevo-landschap bijna dertig jaar geleden in het leven is geroepen. Centraal staat het behouden, of zelfs vergroten, van de rijkdom aan soorten en ecosystemen van de natuur. Gewoon omdat natuur op zich van grote waarde is en omdat natuur onmisbaar is voor het welzijn van mensen. Natuur zorgt voor een gezonde leefomgeving, voor gezond voedsel, voor rust en ontspanning en voor inspiratie. Zoals de deltanatuur kenmerkend is voor Flevoland, is ook het landschap dat. Flevoland is volledig *man made*, het landschappelijk casco biedt structuur en kleur aan de ruimte en maakt polders leefbaar.
2. **Natuurbeleving:** Het ontsluiten van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
 Dat is waar Het Flevo-landschap al jarenlang hard aan werkt. Het Flevo-landschap stelt zijn gebieden open voor publiek en zorgt ervoor dat mensen van de natuur kunnen genieten en zich er kunnen ontspannen of juist hun energie kwijt kunnen. Het ideaal? Natuur voor elke Flevolander dichtbij huis. Vandaar de slogan 'Het Flevo-landschap: 365 dagen open'.
3. **Natuurbetrokkenheid:** Het stimuleren van participatie door burgers en ondernemers en partnerschappen bij het werken aan een gezonde natuur in een levend landschap.
 Natuur, landschap en cultureel erfgoed hebben een waarde voor de samenleving, maar zonder breed draagvlak – materiaal en immaterieel – zijn deze gedoemd te belanden in de marge. Natuurbeleving ('voor Flevolandse') is een manier om draagvlak te creëren, maar het is niet genoeg. Om de basis ook op langere termijn sterk te houden, is actieve betrokkenheid van de inwoners bij natuur en landschap en bij het werk van Het Flevo-landschap onmisbaar ('met en door Flevolandse'). Op allerlei niveaus kan er worden meegewerkt, meegedacht en meegedragen.

Langetermijndoelen

Het Flevo-landschap heeft een aantal langetermijndoelen geformuleerd. De richtlijn van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) kent een vijftal doelstellingen. Deze doelstellingen bepalen de ordening van het werk en daarmee de structuur van jaarplanning en begroting, jaarverslag en jaarrekening.

Elk lange termijn doel is geplaatst onder één CBF-doelstelling (zie onderstaande tabel). Per langetermijndoel zijn (sub)doelstellingen voor de planperiode benoemd, en de bijbehorende maatregelen en resultaten beschreven. Tevens zijn een of enkele prestatie-indicatoren gedefinieerd, waarmee de voortgang gemonitord kan worden. De (sub)doelstellingen worden in het jaarplan uitgewerkt in prestaties.

CBF-doelstelling	Lange termijn doelen Flevo-landschap
1. Beheer en recreatief gebruik van natuur, landschap en cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurgebieden worden professioneel beheerd, gericht op natuur en gebruiker. • Natuurpark Lelystad laat mensen kennismaken met en draagt bij tot het voortbestaan van Euraziatische diersoorten.
2. Voorlichting en communicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap brengt natuur, landschap en cultuurhistorie letterlijk en figuurlijk dichtbij de Flevolander. • Het Flevo-landschap biedt gelegenheid voor natuurbeleving voor, met en door Flevolandse. • Het Flevo-landschap wordt herkend als een natuurorganisatie die kritisch maar constructief opkomt voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed.
3. Herstel en ontwikkeling van natuur, landschap en	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap ontwikkelt nieuwe natuur waarin natuur, stad en platteland elkaar ontmoeten. • Het Flevo-landschap ontwikkelt partnerschappen in gebiedsontwikkeling.

cultuurhistorie	<ul style="list-style-type: none"> • De speerpuntgebieden van Het Flevo-landschap zijn het best ingericht op bezoekers.
4. Fondsenwerving	<ul style="list-style-type: none"> • Draagvlak voor het werk van Het Flevo-landschap komt tot uiting in daadwerkelijke (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
5. Administratie en Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap heeft een transparante en duurzame bedrijfsvoering. • Het Flevo-landschap heeft een op de toekomst toegeruste organisatie.

2.2 2018 in kort bestek

In personeel opzicht is 2018 een bijzonder jaar geweest. Op een personeelsbestand van 35 medewerkers zijn er in 2018 zeven medewerkers vertrokken en tien bijgekomen. Dat is op zich al veel. Bovendien betrof het drie wisselingen in het MT: de directeur-bestuurder, het hoofd van de afdeling Beleid, Kwaliteit en Ontwikkeling en het hoofd van de afdeling Communicatie & Marketing. Al deze wisselingen zijn niet ongemerkt voorbij gegaan. Aan het eind van het jaar waren alle functies weer bezet en wordt er vanuit de organisatie weer met vertrouwen vooruit gekeken.

Ondanks de personele onrust heeft Het Flevo-landschap ook in 2018 weer veel gerealiseerd. De samenwerking met de omgeving is hernieuwd en versterkt. De minister heeft de status van Nationaal Park verleend aan Nieuwland. Het Flevo-landschap heeft bijgedragen aan de door Mecanoo ontwikkelde ontwikkelingsvisie. In het kader van het Project Nieuwe Natuur zijn zowel voor Noorderwold als Schokland Realisatieovereenkomsten getekend. In Pampushout is de infrastructuur gerealiseerd en is een aanvang gemaakt met de uitvoering van het project Gouden Randen. De personele bezetting voor de projecten Nieuwe Natuur is uitgebreid, zodat we goed opgewassen zijn tegen de complexiteit van de opgave en de omvang van deze projecten.

De samenwerking met collega groene organisaties is in 2018 goed geweest en hernieuwd. Bij Natuurmonumenten is een nieuwe provinciaal manager begonnen en ook bij Landschapsbeheer Flevoland heeft een directeurswissel plaatsgevonden. Inmiddels is ook met laatstgenoemde zeswekelijkse afstemmingsoverleg weer opgepakt.

De gehanteerde beheerplancyclus heeft zijn waarde bewezen. In 2018 is gestart met de tweede generatie beheerplannen. In deze nieuwe ronde zijn de beheerplannen goed geëvalueerd binnen de eigen organisatie, waarmee een goede basis is gelegd voor de nieuwe beheerplanperiode. Het beheer vindt bewuster plaats en de aansluiting met de beheerplannen is op orde. Er is hard gewerkt om het basisbeheer strakker in te plannen. De essentaksterfte heeft ook in 2018 weer veel inspanning gevraagd.

2.3 Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en wordt in ieder geval gezien vanuit de onderdelen: strategie, operationeel, financieel, financiële verslaggeving, en wet- en regelgeving. Een vast onderdeel van de periodieke voortgangsrapportages van de projecten is een risicoparagraaf. Vanuit risicomanagement heeft, voor het tekenen van de realisatieovereenkomsten van de grote projecten Nieuwe Natuur Schokland en Noorderwold-Eemvallei, in 2018 een

externe controle van de businesscases plaatsgevonden. Directeur en Raad van Toezicht zijn goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en zijn van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatie-brede risico's worden beheerst, in 2018 adequaat hebben gewerkt.

De belangrijkste strategische risico's voor Het Flevo-landschap zijn het behoud van een goede relatie met de provincie Flevoland en belangrijke sponsors en een goede reputatie in de Flevolandse samenleving. Operationeel risico betreft de rechtmatigheid van de te besteden subsidies. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt periodiek plaats.

2.4 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Het beleggingsbeleid is vastgelegd in het beleggingsstatuut. Het beleggingsstatuut is in de vergadering van de Raad van Toezicht op 25 maart 2014 vastgesteld en goedgekeurd. Bespreking in 2016 van de externe ontwikkelingen (o.a. rentestand) heeft niet geleid tot aanpassing van het statuut.

Het basisvermogen wat op lange termijn intact dient te blijven is in 2014 opnieuw belegd met de doelstelling om waardegroei te genereren met een beperkt risico. Het vermogensbeheer is in 2014 ondergebracht bij twee vermogensbeheerders die het beheer uitvoeren op basis van het statuut. De vermogensbeheerders rapporteren schriftelijk en lichten mondeling toe in de vermogensbeheercommissie (VBC). Op kwartaalbasis geeft de vermogensbeheerder inzicht in de samenstelling van de effectenportefeuille, welke besproken wordt in de VBC. Daarbij wordt verantwoording afgelegd over het beheer en getoetst ten opzichte van het beleggingsstatuut. De directeur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht.

Het beleid ten aanzien van het vermogensbeheer is vastgelegd in het 'Protocol Vermogens Beheer Commissie'. De Raad van Toezicht kent een Financiële Audit Commissie die besprekingen rond het beleggingsbeleid en de uitvoering van het vermogensbeheer in de Raad van Toezicht voorbereidt. Over 2018 is het doel om het belegd vermogen op peil te houden niet gerealiseerd. De zeer lage rente is debet aan beperkte krimp van het belegd vermogen.

Met betrekking tot duurzaam beleggen sluit Het Flevo-landschap zich aan bij de "Handreiking verantwoord vermogensbeheer" van de vereniging van Fondsenwervende Instellingen. Het beleggingsbeleid wordt inhoudelijk neergelegd bij een externe vermogensbeheerder die een goede onderbouwde visie heeft m.b.t. de volgende algemene duurzaamheidscriteria: bescherming van natuur, het milieu en klimaat, sociale misstanden zoals kinderarbeid, het schenden van mensenrechten, het schenden van werknemersrechten, dwangarbeid en discriminatie.

2.5 Toekomst

In de jaarrekening is de begroting 2019 opgenomen. De inkomsten in 2019 zijn in lijn met die van 2018. Hetzelfde geldt voor de besteding van de middelen aan de doelstellingen, aan fondsenwerving en aan ondersteunende taken. Verwachting is dat in projecten meer inkomsten en bestedingen zullen omgaan dan in 2018 het geval was. Met name de Nieuwe Natuurprojecten en de ontwikkeling van Nationaal Park Nieuwland starten respectievelijk in uitvoering en voorbereiding. In 2019 wordt - evenals in eerdere jaren - het merendeel van de capaciteit en middelen ingezet op de doelstellingen "beheer en recreatief gebruik van natuur, landschap en cultuurhistorie", "herstel en ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie" en "voorlichting en communicatie". In praktijktermen betekent dit vooral inzet op kwaliteit in natuurbeheer en het bieden van natuurbeleving.

In 2019 wordt het beleidsplan 2020-2023 opgesteld. Daarin wordt de koers voor deze periode scherp tegen het licht gehouden. Het beleidsplan wordt opgesteld in goed overleg met provincie en stakeholders. De provinciale en waterschap verkiezingen geven een extra dimensie en zullen tijd en aandacht vragen. Het is een uitgelezen moment om stil te staan bij de natuuroitdagingen voor Flevoland in de komende jaren en de bijdrage die Flevo-landschap daar aan kan leveren met zowel haar terreinen als met haar bezoekerscentra en communicatie-activiteiten. Naast het reguliere werk voor de bestaande natuurgebieden vraagt de ontwikkeling van projecten in het Programma Nieuwe Natuur Flevoland blijvend extra inzet vanwege de opgave en de risico's die daarmee gemoeid zijn. Het is nog onduidelijk of de extreme droogte in 2018 nog van invloed gaat zijn op kwaliteit en beheer in 2019 en verder. Dit zullen we in ieder geval nauwlettend monitoren.

Het Flevo-landschap is financieel gezond en blijft daarbij permanent alert op beheersing van kosten en het werven van aanvullende middelen. We zoeken daartoe partnerschappen met bedrijven en organisaties die samen met ons ondernemend aan de slag willen in onze natuurgebieden of met producten daaruit. De manier van werken die wij nastreven – transparant, effectief, in wisselwerking met de samenleving – vraagt een goed toegeruste organisatie. Professionalisering en stroomlijning en automatisering van werkprocessen maakt daar deel van uit. Het doel is immers om zo veel mogelijk resultaten in de doelstellingen te bereiken, en daarmee te werken aan “Gezonde natuur in een levend landschap; voor, met en door Flevolandse”.

3. Doelrealisatie 2018

De navolgende rapportage geeft inzicht in de voortgang van de doelstellingen.

3.1 Doelstelling Beheer en recreatief gebruik natuur, landschap en cultuurhistorie

Aan de basis van Het Flevo-landschap staan altijd natuur en landschap en het beheer en verder ontwikkelen daarvan. Dat is het fundament dat Het Flevo-landschap in staat stelt om een actieve rol in de Flevolandse samenleving te spelen. Deze basis - zorg voor natuur en landschap - is de constante in het werk van de organisatie. Hierin wordt ook het leeuwendeel van de middelen en inzet aangewend. Het beheer is gericht op de natuurwaarden, maar ook op het recreatief gebruik van natuurgebieden. Als professionele organisatie is Het Flevo-landschap SNL-gecertificeerd.

te besteden aan doelstelling	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Begroting 2019
beheer natuur, landschap, cultuur-historie	1.634.634	1.990.483	1.584.584	1.993.807

Lange termijn doel	Natuurgebieden worden professioneel beheerd, gericht op natuur en gebruiker.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het beheer van Het Flevo-landschap leidt tot behoud of vergroting van de ecosystemen en de biodiversiteit daarin.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap beheert op planmatige wijze circa 5.100 hectare bestaande natuur, landschappelijke elementen en cultureel erfgoed. De bestaande natuurkwaliteit blijft behouden of wordt verbeterd. Dit betekent dat in de SNL-beoordelingssystematiek die bij beheerevaluatie wordt gebruikt, minimaal 50% van de natuur een score 'voldoende' of beter heeft.
prestatie 2018	<p>Beheer van 1.100 hectare moeras en plas.</p> <p>Sturen op de waterhuishouding en cyclisch vegetatie-beheer zijn in moerassen de belangrijkste maatregelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het Gorzenveld wordt het effect van de uitgevoerde maatregelen om de waterhuishouding te verbeteren zorgvuldig gevolgd. • Vanwege de positieve ervaringen in 2017 wordt de begrazing in een deel van de Kamperhoek voortgezet. • Het rietveld in de Stichtse Putten en delen van het Gorzenveld worden conform meerjarige planning uitgevoerd.
	<p>Beheer van 2.000 hectare bos.</p> <p>In de bossen wordt geïntegreerd bosbeheer toegepast gericht op versterken van natuurwaarde en recreatiwaarde. Houtproductie is geen doel op zich. Inkomsten uit vrijkomend hout worden ingezet voor natuurbeheer.</p> <p>In 2018 wordt</p> <ul style="list-style-type: none"> • een deel van het Natuurpark groot onderhoud uitgevoerd. • het kleinschalig dunnen in samenwerking met zorgboerderij de Huif voortgezet. • in de Pampushout volgens schema een deel gedund en waar nodig ingeplant. • in het Larserbos een deel gedund.

	<ul style="list-style-type: none"> • in een deel van Knarbos West gedund en wordt een deel van de slechte populierenvakken gekapt. In het geplande bosbeheer worden in het kader van essentaksterfte maatregelen genomen. Daar waar geen bosbeheer plaatsvindt, worden de effecten van de essentaksterfte gevolgd, met name waar onveilige situaties ontstaan. Op plaatsen waar kaalkap heeft plaatsgevonden, wordt opnieuw ingeplant. • er naar verwachting gewerkt aan capaciteitsvergroting van de wegen rond de Pampushout; dit kan invloed hebben op het bosbeheer.
	<p>Beheer van 200 hectare grasland en akker.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op de graslanden wordt pacht als beheerinstrument ingezet, gericht op het versterken van de natuurkwaliteit. Dat vraagt om goede afstemming met de agrarische pachters en toezicht op de geleverde diensten. De resultaten worden getoetst via de evaluatie van de beheerplannen conform de SNL-systematiek. Waar nodig vindt aanpassing van de pachtcontracten plaats. • De Paddenpoelen hebben in 2017 een op akkervogels toegespitst bouwplan gekregen: ¼ deel wintervoedsel en ¾ grasklavermengsel.
	<p>Beheer van landschappelijke elementen (ruim 300 hectare).</p> <p>Landschappelijke elementen en wegbepplantingen worden naar hun aard (laan, struweel, bosjes) beheerd. Waar nodig worden laanbomen vervangen of gesnoeid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2018 worden de bomen langs de Meeuwenweg opgekrond. • In 2017 is langs de Lepelaartocht 500m de houtwal afgezet, met als doel verjonging van de houtwal. Afhankelijk van de resultaten wordt in 2018 een volgend deel van de begroeiing afgezet. Een en ander is afhankelijk van de ontwikkelingen bij de essen.
	<p>Behoud en onderhoud van cultureel erfgoed (monumenten en landschapskunstwerken).</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kerk op de zuidpunt van Schokland is in 2017 bouwkundig geïnspecteerd. Op basis van de uitkomsten van de inspectie wordt onderhoud voorbereid en uitgevoerd. Vanuit de inspectie komt de behoefte aan verder onderzoek in hoe verder te gaan met het onderhoud van de kerk. • De milieuvriendelijke alternatieve bestrijding van onkruid op verharding op de Aardzee en het Havenhoofd Elburg wordt geëvalueerd. Met name op de Aardzee zijn verschillende varianten toegepast (frequentie, föhnen, heet water, mechanisch).
realisatie 2018	<p>Moeras en plas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ontwikkelingen bij het Grutto-en Gorzenveld zijn na het project goed gevolgd. De conclusie is dat Gruttoveld goed werkt, maar dat wateraanvoer noodzakelijk is om het biotoop voor weidevogels goed te kunnen beheren. Het Gorzenveld heeft nog een te groot 'lek'. In februari 2019 wordt middels een proef onderzocht of compartimentring van het gebied hier een oplossing biedt. • De begrazing Kamperhoek is doorgezet en is nu onderdeel van het reguliere beheer. Door goed overleg met pachter wordt de begrazing op de omstandigheden afgestemd. In Kamperhoek is een stuw vervangen, de oude was niet meer te repareren. • Het waterschap heeft de Larservaart gebaggerd. Wij hebben de vrijgekomen bagger (ontvangstplichtig) voor ons deel laten verwerken in de plas in het Larservaartbos. Het realiseren van het versterken van de droge verbinding van de strook is zo dichterbij gekomen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Een kwart van het rietveld in de Stichtse Putten is volgens schema gemaaid. Het riet is verwerkt als bodembedekking voor een potstal van een veehouder in de buurt. <p>Bos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Larserbos, Natuurpark Lelystad, Pampushout en Knarbos heeft regulier bosbeheer plaatsgevonden (dunning en eindkap populier). Verder is een groot deel van de capaciteit ingezet om risicovolle essen te verwijderen in al onze gebieden. De aantasting van essen in onze gebieden is vastgelegd met GIS. Zo kan de ontwikkeling worden gemonitord. Ter compensatie van de kap voor het vliegveld is drie hectare bos geplant op het nieuw verworven Parachutistenveld (Knarbos). Herplant heeft plaatsgevonden in o.a. Larserbos, Pampushout, en Larservaartbos. Januari 2019 staat dit voor het Knarbos in de planning. <p>Grasland en akker:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle pachtcontracten zijn beoordeeld op de mogelijkheid om deze uit te geven voor een periode van drie jaar. Inmiddels is nu zeker de helft voor drie jaar uitgegeven. Voor de pachter geeft dit meer zekerheid en kan deze makkelijker meebewegen met het door ons gewenste beheer. Ook administratief is dit een verlichting. • In 2018 is bij Schokland 35 hectare en in het Urkerveld 9,5 hectare ingezaaid met een op akkervogels gebaseerd bouwplan. <p>Landschappelijke elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bomen langs de Meeuwenweg zijn weer ontdaan van dood hout en laaghangende takken. Een deel van de houtwal (500m) bij de Lepelaartocht is afgezet. <p>Cultureel erfgoed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kerkruïne op Schokland is verder onderzocht. Hierbij kwam twijfel naar boven over de authenticiteit van bepaalde delen. Met een archeoloog en een bouwkundige inspecteur monumentenzorg is er een aantal proefsleuven gegraven om de staat van onderhoud van de funderingen te toetsen. Tevens is er onderzoek gedaan naar de staat van het soort gebruikte mortel en staat van onderhoud van de voegen van de kerk. Ook is er archiefonderzoek uitgevoerd om een betere indicatie te krijgen van de verschillende renovaties van de kerk vanaf de periode 1924. De resultaten hiervan zijn nodig voor een plan van aanpak voor toekomstig groot onderhoud. • Voor de archeologische monumenten op Schokland, Oud-Emmeloord, P14, Zuidert en Zuidpunt, zijn de BRIM subsidie 2012-2017 afgerekend en akkoord bevonden. Voor de periode 2018-2023 is er een nieuwe BRIM subsidie aangevraagd en toegekend. • Nadat in 2017 de abelen zijn gekapt op de Aardzee, zijn nieuwe bomen aangeplant conform het ontwerp van de kunstenaar. • Evaluatie van de Aardzee heeft naar voren gebracht dat niet chemische onkruidbestrijding in welke vorm dan ook, niet het gewenste resultaat geeft. In 2019 wordt onderzocht of in de materialisatie van de paden wellicht een oplossing zit om dit wel te bereiken.
--	--

	<p>Overig;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het droge voorjaar en de zeer warme zomer maken dat al onze gebieden droog zijn. De gevolgen daarvan zijn nog niet te overzien en hangen ook sterk af of de bodem zich herstelt en of er voldoende wateraanvoer is. Nieuwe aanplant heeft het zwaar gehad en wordt in de gaten gehouden maar ook de waterstanden in bv de Knarvennen en de Stuifketel worden nagelopen. Door de droogte ging het boswerk voorspoedig met minimale invloed op de bodem. • Er is gestart met het veiligstellen van de erfgronden op plaatsen waar dit in de loop der tijd is gaan schuiven. Dit heeft er toe geleid dat bij de Eendentocht en het Gorzenveld er nieuwe greppels zijn getrokken. Er worden gesprekken gevoerd met de huisjesparken in het Larserbos en voor 2019 kijken de terreinbeheerders samen met de rentmeester waar dit nog meer speelt.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De recreatieve voorzieningen in de gebieden zijn adequaat voor hun niveau van openstelling.
prestatie-indicator	Gebruikers geven de aanwezige voorzieningen in 2018 een voldoende.
prestatie 2018	<p>Onderhoud aan paden, bruggen en terreinmeubilair is een vast punt in het beheer. In 2018 starten we met ontwikkelen van een meerjarig onderhoudsplan.</p> <p>Onkruidbestrijding op halfverharding is in 2018 een aandachtspunt. Uit experimenteren met verschillende (niet chemische) bestrijdingsmethoden blijkt dat het beeld er minder strak uit ziet. Onkruid zorgt tot versneld onderhoud als herprofilen en aanvullen. Op de paden die aan het eind van hun levensduur zijn, is duidelijk dat de inhaalslag die nu met het groot onderhoud wordt gemaakt, weinig uitstel meer verdraagt. In 2018 starten we met visievorming over onkruidbestrijding.</p>
realisatie 2018	Met behulp van GIS (Geografisch Informatie Systeem) is er een start gemaakt met het maken van 'velden' voor de inventarisatie van onder andere terreinmeubilair. Doel is het in beeld brengen van ons bezit en dit vormt de basis voor het meerjarig onderhoud.
	In de tweede helft van het jaar zijn de geplande bruggen aangepakt en is alles opnieuw geïnspecteerd. Begin 2019 volgt daar een nieuwe MOP uit. In Noord zijn nu ook de meeste slagbomen op de zichtplekken vervangen door de herkenbare blauwe.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het beheer vindt systematisch plaats gebaseerd op de Plan-Do-Check-Act cyclus.
prestatie-indicator	In 2017 is er voor elk gebied een beheerplan dat maximaal 10 jaar oud is. (Nu geldt dat voor 60% van gebieden).
prestatie 2018	<p>In 2017 is gestart met de tweede generatie beheerplannen.</p> <p>In 2018:</p> <ul style="list-style-type: none"> • staan de beheerplannen voor de gebieden Larserbos, Priembos en Tollebekerbos op de rol. • wordt voor de landschappelijke stroken langs de A6 behorend bij projectgebied Noorderwold een mini-beheerplan opgesteld. • is de eerste herziening van het Natura-2000 beheerplan Lepelaarplassen aan de orde. Hier ligt het initiatief bij de provincie en participeert Het Flevo-landschap als belangrijkste stakeholder. <p>Om te voorzien in een overkoepelend beleid voor beheerplannen wordt in 2018 een kader voor het faunabeheer</p>

	<p>opgesteld (onder andere de omgang met exoten en kunstnesten in natuurgebieden). In 2018 wordt ook bijgedragen aan het nieuw op te stellen Provinciaal Faunabeheerplan.</p> <p>In 2016 zijn de CMSi-modules Natuurdatabank en Vastgoed beschikbaar gekomen. In 2018 wordt gestart met het invoeren van de data (deels historisch) door Het Flevo-landschap. Tevens worden data geleverd aan de Nationale Databank Flora en Fauna.</p>
	<p>Binnen het SNL-monitoringsplan 2017-2022 worden flora, fauna en vegetatiestructuur in een aantal gebieden geïnventariseerd. Ad hoc vindt aanvullende monitoring van onverwacht voorkomende soorten plaats. Voor de vrijwillige monitor-medewerkers wordt een uitwisselingsbijeenkomst georganiseerd.</p> <p>Het waterschap is reeds enkele jaren bezig met het opstellen van doelen voor wateren die niet onder de Kaderrichtlijn Water vallen. In 2018 komen enkele gebieden van Het Flevo-landschap aan de beurt. Het Flevo-landschap levert hier een inhoudelijke bijdrager aan.</p> <p>De nieuwe natuurwet heeft tot de nodige veranderingen geleid in de structuur van Stichting Faunabeheer Flevoland en de invulling van de Fauna Beheer Eenheid (FBE). In de loop van 2017 wordt duidelijk wat dit voor gevolg heeft voor onze werkwijze en inzet voor de Fauna beheer eenheid. In 2018 zal indien nodig ons beleid en de organisatie van het faunabeheer worden aangepast aan de nieuwe situatie.</p>
realisatie 2018	<p>De beheerplannen Landschap Oostelijk, Zuidelijk Flevoland en Heggenlandschap/Wildwallen zijn vastgesteld. Aan de beheerplannen Stichtse Putten en Pampushout wordt gewerkt. Voor het Natuurpark is een kader "gehouden dieren Flevolandschap" gemaakt als aanvulling op het beheerplan. De veldwerk monitoring ligt op schema. De KPI voor kwaliteit natuur is operationeel gemaakt en besproken in de Kwaliteitscommissie.</p>
	<p>De provinciale evaluatie van de abiotische condities voor natuur blijkt technisch lastiger dan verwacht en vertraagt. Voor het vullen van de Vastgoedmodule en de Natuurdatabank blijkt extra capaciteit nodig. Dit blijft een aandachtspunt voor 2019.</p>

Natuurpark Lelystad is sinds lang een van de locaties waar fokgroepen van bedreigde diersoorten als przewalskipaard en wisent gehouden worden. Ook nu is het Natuurpark een locatie voor tijdelijke huisvesting van Europese otters als overbrugging naar uitzetten in het wild. Het Flevo-landschap staat open voor deze functie en meer: de dieren vergroten de attractie- en educatieve waarde van het Natuurpark. De komende jaren dient het beleid hierin echter wel nader te worden uitgewerkt. Zowel wat betreft de (inter)nationale behoefte als wat betreft de eigen mogelijkheden en die van samenwerkingspartners.

Lange termijn doel	Natuurpark Lelystad laat mensen kennismaken met en draagt bij tot voortbestaan van Euraziatische dieren.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Natuurpark draagt bij aan het vergroten van de kennis van Euraziatische dieren.
prestatie-indicator	De dieren zijn in het Natuurpark in semi-natuurlijke omstandigheden voor bezoekers te zien. Het Flevo-landschap verstrekt informatie over dieren in het veld, in het bezoekerscentrum en op de website.

prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Begin 2018 worden de laatste werkzaamheden aan de nieuwe kraal voor de wisenten afgerond. De kraal is in gebruik genomen voor een eerste transport en is een succes. • De dieradministratie is in 2017 voor de belangrijkste dieren ingevoerd in het systeem Zims. In 2018 wordt het systeem verder aangevuld met informatie en operationeel gemaakt.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • De kraal is geplaatst en in gebruik genomen. Het werkt zo goed dat inmiddels alle organisaties in Nederland die met wisenten werken, bij ons zijn komen kijken voor uitleg van het systeem. • De dieradministratie in Zims is bijgewerkt met ook hier ondersteuning van beheervrijwilligers.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Natuurpark levert een bijdrage aan instandhouding van een aantal diersoorten.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In de loop van 2017 komt er meer informatie vrij over de mogelijkheden en behoefte om met de przewalskipaarden wederom een bijdrage te leveren aan een fokprogramma. • In 2018 zijn er geen kleinklauwotters meer in het natuurpark. Vanwege de donaties vanuit de ottercampagne wordt nu gewerkt aan het otterplatform voor de Europese otter. Plannen voor het aanpassen van het verblijf worden gemaakt waarbij we de leefomgeving van de otters en de beleving van de bezoeker vergroten. • De nieuwe stier Duncan bij de wisenten doet het goed. In 2018 wordt bekeken waar zijn nakomelingen worden uitgeplaatst. De eersten zijn begin dit jaar uitgeplaatst en er wordt continu afgestemd in ons netwerk om voor de volgende nakomelingen onderdak te vinden. • Bij de Pater-Davidsherten is enkele malen veel sterfte opgetreden. In 2018 wordt (in het verlengde van het beleid gehouden dieren) een keuze gemaakt over hoe verder. Er zijn verschillende scenario's mogelijk: afbouwen van de huidige populatie en/of uitplaatsen van de resterende dieren naar een kudde elders, of weer uitbreiden tot een levensvatbare groep.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2018 is besloten eerst tijd te steken in het kader voor de gehouden dieren. Voor 2019 wordt onderzocht of en hoe we verder gaan met de przewalskipaarden. • De laatste kleinklauwotter (man) is extern uitgeplaatst bij een vrouwtje en maakt het goed. • In de opstart van het project otterplatform is wat vertraging opgetreden. Het was onduidelijk wat de aanwas van otters van elders zou zijn om de populatie op sterkte te houden. Eind 2018 is duidelijk geworden dat het zeer waarschijnlijk is dat er incidenteel vanuit de otteropvang Munnekeburen otters vrijkomen die niet terug de natuur in kunnen. Begin 2019 wordt het project weer verder opgestart. • De populatie Pater-Davidsherten lijkt stabiel. Er zijn weer jongen bij gekomen, maar de populatie blijft gezien de omvang en voorgeschiedenis kwetsbaar. Voorlopig houden we de vinger aan de pols.

overzicht areaal in beheer en verpachting	realisatie 2017	begroting 2018	realisatie 2018	Begroting 2019
totaal areaal in beheer (ha eigendom en erfpacht)	5.039	pm	5.047	pm
areaal met beheervergoeding SNL (ha)	4.328	4.328	4.327	4.327
beheervergoeding (SNL)	1.048.069	1.390.915	1.419.704	1.234.533
opbrengst verpachting	283.586	275.000	342.507	275.000

Natuur dichtbij
**HET FLEVO
LANDSCHAP**

2 Doelstelling Voorlichting en Communicatie over natuur, landschap en cultuurhistorie

Er is in Flevoland waardering voor de dingen die Het Flevo-landschap doet, maar vanuit diverse geledingen komt het signaal dat Het Flevo-landschap deze dingen nog veel meer zichtbaar kan maken. Zichtbaarheid is nodig om begrip en draagvlak voor natuurbeheer te vergroten en de rol die natuur voor recreatie en andere maatschappelijke vraagstukken kan spelen, beter voor het voetlicht te brengen. De komende beleidsperiode gaat Het Flevo-landschap strategischer werken aan zichtbaarheid, herkenbaarheid én verbreding van de achterban.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2017	begroting 2018	realisatie 2018	Begroting 2019
voorlichting	878.275	928.478	858.956	912.482

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap brengt natuur, landschap en cultuurhistorie letterlijk en figuurlijk dichtbij de Flevolander.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap is als 'merk' bekend bij de bevolking.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap is in 2018 bekend bij de helft van de Flevolandse.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Het vergroten van het draagvlak en Het Flevo-landschap bekend(er) maken bij de Flevolandse gebeurt op diverse manieren en via een scala aan (communicatie)kanalen. Het Flevo-landschap heeft immers met de gebieden en het werk vele verhalen te vertellen. In 2017 werd de media gezocht om met name de excursies onder de aandacht te brengen. In 2018 worden de bijzondere en blijvende verhalen van de gebieden en de ontwikkelingen rondom gebieden naar buiten gebracht. In 2018 staan enkele (communicatie)kanalen op de rol om verbeterd te worden of een nieuwe impuls te krijgen. Zo worden de exposities in de bezoekerscentra onder handen genomen. De zichtbaarheid in de provincie wordt vergroot door een begin te maken met het verfrissen van de gebiedsbebording In de tweede helft van 2017 is een bekendheids- en imago-onderzoek gedaan. De bevindingen uit dit onderzoek zijn mede bepalend voor de invulling van de hierboven genoemde activiteiten.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 is er veel focus geweest op het onder de aandacht brengen van alle activiteiten bij (potentiële) bezoekers en werden geïnteresseerden op de hoogte gebracht van nieuwswaardige ontwikkelingen in onze gebieden, door inzet van ons magazine, de nieuwsbrief, website, social media zoals Facebook en Twitter, maar ook via Omroep Flevoland en lokale kranten zoals Flevopost en Almere Deze Week. Bij grotere activiteiten zoals WILDkamperen, hebben we extra exposure gecreëerd op radio en in lokale kranten, evenals op social media. De communicatie was niet alleen gericht op het zoeken van kampeers, maar zeker ook op het verhogen van de zichtbaarheid van Het Flevo-landschap en het creëren van binding. In september heeft Uitgast plaatsgevonden. Stichting Uitgast heeft met ondersteuning van Het Flevo-landschap en het ter beschikking stellen van onze natuur in het Natuurpark Lelystad, het klassieke muziekfestival georganiseerd. In de open lucht konden bezoekers genieten van de optredens. Ook maakten mensen kennis en konden genieten van onze natuur, aangezien de optredens op verschillende plekken in het Natuurpark Lelystad plaatsvonden. Het weekend trok circa 3500 bezoekers. Het bezoekerscentrum De Trekvogel is in het voorjaar verbouwd met inzet van vrijwilligers. De bezoekersinformatie heeft een complete vernieuwing gekregen.

	<ul style="list-style-type: none"> Het bekendheids- en imago onderzoek van Motivaction heeft een aantal belangrijke learnings opgeleverd. Voor zowel begunstigers als niet-begunstigers staat Het Flevo-landschap voor toegankelijk, dichtbij en betrokken. Begunstigers noemen ook deskundig en vriendelijk als belangrijke kenmerken. Een provinciale specialist geldt voor 30% van de begunstigers en voor 22% van de niet-begunstigers. De aandachtspunten: <ul style="list-style-type: none"> Voor de niet-begunstiger is <i>onzichtbaar</i> een behoorlijk relevant kenmerk (8^e kenmerk, 18% noemt deze). De daling van de geholpen bekendheid van 79% (in 2015) naar 70% (in 2017) De spontane naamsbekendheid blijft stabiel op 10%. Ook de vraag onder niet-begunstigers "Hoor of lees je wel eens iets over Het Flevo-landschap?" levert belangrijke inzichten: 38% antwoordt: via het huis-aan-huis blad, 23% door een bezoek aan een natuurgebied, maar ook 31%: ik hoor of lees nooit iets over Het Flevo-landschap.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt herkend als dé Flevolandse natuur- en landschapsorganisatie.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> De programmeringsthema's "groen en gezond" en "streek en voedsel" zijn gekozen omdat zij de natuur verbinden met de maatschappij. In de evenementen en publieksactiviteiten komen de thema's terug. Bijvoorbeeld in de producten uit het landschap, de streekmarkten en de activiteiten rond 100 jaar Zuiderzeewet. Voor ouderen in zorgcentra worden uitstapjes naar het Natuurpark georganiseerd. Vrijwilligers van IVN gaan de vrijwilligers van Het Flevo-landschap vaardigheden voor de omgang met ouderen aanreiken. De 'natuurkoffer' van IVN kan dit mogelijk versterken. De samenwerking met Visit Flevoland (nieuwe naam voor Toerisme Flevoland) en de citymarketing organisaties wordt voortgezet. Samen met Landschapsbeheer Flevoland maken we ons beheerwerk tastbaar. Onder leiding van onze beheerders en deskundigen van Landschapsbeheer kunnen mensen meehelpen met handmatig beheerwerk in onze gebieden tijdens de landelijke natuurwerkdag.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> We hebben voor ouderen in zorgcentra een uitstapje naar het Natuurpark georganiseerd. Met enkele gebieden is meegedaan aan de landelijke natuurwerkdag. Er is input geleverd voor de campagnes van Visit Flevoland (samenwerking NBTC) en de city marketing van Lelystad en Almere. Daarmee wordt ook gewerkt aan de bekendheid van onze (speerpunt)gebieden voor natuurbeleving.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap zoekt nieuwe bezoekers en verbreding van de achterban.
prestatie-indicator	Het Flevo-landschap is interessant voor minimaal een nieuwe leefstijl.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 vierde Nederland 100 jaar Zuiderzeewet. Een uitstekende gelegenheid voor het Flevo-landschap om het verhaal van Flevoland te vertellen in onze gebieden. De programmering die hiervoor werd opgezet richt zich niet alleen op onze huidige doelgroep, maar is ook aansprekend voor andere doelgroepen in Flevoland (en Nederland). In het kader van Nationaal Park Nieuw Land werd er een aparte programmering opgesteld (in afstemming met de andere partners van het Nationaal Park). Voor de merkpositionering van het Nationaal Park is ingezet op de 'hartelijke avonturier'.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 en 2018 heeft in samenwerking met de gemeente Lelystad een belangrijk strategisch project plaatsgevonden: de positionerings- en programmeringsstrategie voor Natuurpark Lelystad, uitgevoerd door Bureau Buhrs. Dit project is een

	<p>belangrijke basis om nieuwe bezoekers te trekken voor het Natuurpark. In dit traject is een duidelijke positionering voor het Natuurpark bepaald, die richting geeft in waar we voor staan. Ook zijn drie doelgroepen (de rustzoeker, de inzichtzoeker en de verbindingzoeker) gekozen, die we als focusdoelgroepen gaan hanteren. Ook is veel geleerd wat deze doelgroepen zoeken, wat maakt dat ze komen en terugkomen. Een hele belangrijke learning is dat we meer structurele activiteiten moeten aanbieden, dus activiteiten waar je niet voor hoeft in te schrijven, maar die er gewoon zijn, als je in het Natuurpark bent.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In november hebben de Regiobijeenkomsten plaatsgevonden: eenmaal per jaar nodigen we onze begunstigers uit om met hen te delen wat we het afgelopen jaar hebben gedaan en wat de plannen zijn die er liggen. Het thema van de avond was Klimaatverandering, waarbij Gerrit Hiemstra (meteoroloog en weerpresentator bij de NOS) onze achterban van de nodige kennis heeft voorzien. Het was ook de kennismaking van de achterban met de nieuwe directeur van Het Flevo-landschap. Op de drie avonden zijn in totaal 1100 begunstigers afgekomen, zo'n 10% van ons ledenbestand, dus een goede opkomst. De bezoekers waarden de bijeenkomsten. Het is voor hen echt een moment om te horen waar Het Flevo-landschap mee bezig is en wat zij belangrijk vindt. Een uitgebreide evaluatie van deze avonden heeft ons waardevolle inzichten opgeleverd voor komend jaar. • De vrijwilligersdag stond volledig in het teken van 100 jaar Zuiderzeewet. De kennis die gedurende deze dag is opgedaan, kan weer gebruikt worden bij het uitdragen van ons verhaal van Het Flevo-landschap.
--	---

De gebieden die Het Flevo-landschap beheert, zijn van grote waarde voor de samenleving, en omgekeerd is de betrokkenheid van de inwoners bij de natuur en landschap van groot belang. Zonder breed draagvlak komen natuur en landschap op termijn onder druk te staan. Het Flevo-landschap werkt hard aan dit draagvlak. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen **voor** (natuur genieten), **met** (handen uit de mouwen) en **door** (burgerinitiatieven) Flevolandse.

langetermijn doel	Het Flevo-landschap biedt gelegenheid voor natuurbeleving voor, met en door Flevolandse
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Voor Flevolandse: de natuur van Het Flevo-landschap: 365 dagen per jaar open.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 is een goed begin gemaakt met het digitaliseren en beschikbaar maken van diverse wandel- en fietsroutes. Met behulp van vrijwilligers en terreinmedewerkers zijn routes opgeknapt en/of weer kloppend gemaakt. Het Flevo-landschap heeft ruim 50 natuurgebieden en daardoor ook vele wandel- en fietsroutes. In 2018 wordt verder gegaan met het up-to-date maken van deze routes. De beschikbaarheid voor gebruikers wordt vergroot door ze (ook) aan te bieden op de website. • In 2018 wordt gestart met het vervangen van de gebiedsbebording in een nieuwe huisstijl. Er wordt een plan van aanpak gemaakt om alle gebieden binnen enkele jaren te voorzien van nieuwe borden.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Sinds september 2018 is een projectgroep – bestaande uit beheer (incl. beheervrijwilligers) en communicatie) aan de slag gegaan om een plan te maken om onze wandel- en fietsroutes aan te pakken. De projectgroep heeft een fasering bepaald met welke gebieden we gaan starten om de wandelroutes weer up-to-date te maken. Dit omvat: nieuwe houten palen plaatsen met duidelijke bewegwijzering, met de hulp van beheervrijwilligers en ook het digitaal toegankelijk maken van onze routes. Fase 1 van dit plan wordt uitgevoerd in 2019.

	<ul style="list-style-type: none"> In verband met personele (onder)bezetting is de gebiedsbebording in nieuwe huisstijl nog niet aangepakt. Het idee is om dit op een vergelijkbare manier als de projectgroep Wandel- en fietsroutes op te pakken in 2019.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Flevolandse kunnen in elke polder een bezoekerscentrum bezoeken en deelnemen aan activiteiten van een gebiedseigen programmering.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 komen er 20% meer bezoekers in de bezoekerscentra. In 2018 zijn er ook 20% meer deelnemers aan evenementen.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> De drie bezoekerscentra zijn ideale plekken om de gasten in de gebieden meer te vertellen over wie Het Flevo-landschap is, wat we doen en wat men buiten in dat specifieke gebied of bij het Flevo-landschap in het algemeen kan beleven. De in 2017 uitgewerkte concepten (wat vertel je in welk bezoekerscentrum, voor wie en waarom) zullen in 2018 vertaald worden naar concrete middelen. Dat heeft in Natuurpark Lelystad een grotere impact dan in het bezoekerscentrum op Schokland en in bezoekerscentrum de Trekvogel bij de Lepelaarplassen in Almere. In het bezoekerscentrum op Schokland zijn de aanpassingen om (nieuwe) mensen te trekken kleinschaliger vanwege de plannen die worden gemaakt voor een Werelderfgoedcentrum. De plannen voor dit centrum worden in 2018 verder uitgewerkt. Hetzelfde geldt voor bezoekerscentrum de Trekvogel. Dit gebouw wordt binnen enkele jaren verbouwd of opnieuw opgebouwd. Hier worden de aanpassingen aan de huidige expositie in dat licht uitgevoerd. In 2018 is het vanwege de staat van het gebouw en de ontwikkeling van Nationaal Park Nieuw Land nodig om plannen voor her- of nieuwbouw om te zetten naar concrete acties. De evenementen die het Flevo-landschap organiseert worden goed of steeds beter bezocht., Het gaat dan om de Kerstmarkt, het WILDKamperen in Natuurpark Lelystad, Begroet de Zomer in Almere, Schat aan Verhalendag en de Archeologiedag op Schokland en de Week van het landschap door de hele provincie Een evenement organiseren is geen doel op zich. Daarom wordt bij elk evenement kritisch gekeken naar de doelstelling en de vraag gesteld: waarom organiseren we dit evenement en wat willen we bereiken? Begroet de zomer, een streekmarkt waar jaarlijks tussen de 500 en 1000 mensen op afkomen, krijgt in 2018 vanuit die toetsing een andere vorm. Ondanks dat het een gezellige markt is, is het voor bezoekers niet duidelijk bij wie ze op bezoek zijn en vergroot het nauwelijks het draagvlak of de bekendheid voor Het Flevo-landschap. De activiteiten worden breed bekend gemaakt, maar vooral op de eigen website en MooiFlevoland.nl (de door NMFF beheerde portal voor natuurbeleving).
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In totaal hebben zo'n 58.000 bezoekers onze bezoekerscentra bezocht: Natuurpark 36.700 bezoekers, De Trekvogel: 9.500 bezoekers en De Gesteentetuin 12.000 bezoekers. Het Natuurpark laat wel een daling zien t.o.v. 2017 (42.400 bezoekers, -13%), omdat er geen kerstmarkt heeft plaatsgevonden. De Gesteentetuin laat een mooie groei zien: +10%, het hoogste bezoekersaantal sinds 2015. De Trekvogel heeft ook een goed jaar gehad: +12% (t.o.v. 2017 en zit hiermee op het niveau van 2015). In totaal hebben circa 1350 mensen deelgenomen aan de 82 door ons georganiseerde activiteiten. De bezettingsgraad van deze activiteiten zit op circa 80%. We constateren dat we als organisatie erg veel mankracht moeten inzetten om zoveel activiteiten te organiseren. Groei in aantal evenementen is dan ook niet langer een doelstelling. De groepsexcursies (op aanvraag) zijn een belangrijke omzetbrenger: 16,8 K (dit is conform 2017, groei t.o.v. 2015: +55%). In 2018 is Begroet de Zomer vervangen door Wereldtrekvoegdag. Dit omdat het beter aansluit bij waar wij als

	<p>organisatie voor staan en wat we willen uitdragen. Tevens liften we mee op een dag die internationaal georganiseerd wordt. Er kwamen 472 bezoekers. Dit aantal ligt niet hoger dan bij Begroet de Zomer, maar het evenement sluit veel beter aan bij de doelstellingen van Het Flevo-landschap.</p> <ul style="list-style-type: none"> De ontwikkeling van de kerstmarkt is geëvalueerd. In 2018 heeft de kerstmarkt niet meer plaatsgevonden. Dit omdat deze activiteit een enorm succes was in het aantal bezoekers, maar ons als natuurorganisatie veel te weinig opbracht (in begunstigers en omzet) in verhouding tot de tijd en het geld die we hierin investeerden. Ook hadden bezoekers onvoldoende door dat de kerstmarkt een activiteit was van Het Flevo-landschap. Onze beslissing is goed begrepen door partners en bezoekers. Mensen vonden het jammer, maar er was ook veel begrip.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Met Flevoland: vrijwilligerswerk vervult een grote rol in Het Flevo-landschap.
prestatie-indicator	In 2018 zijn 120 vrijwilligers met een vrijwilligers-overeenkomst actief bij Het Flevo-landschap; circa 100 in publieks-activiteiten en circa 20 in beheer en monitoring samen. Daarnaast zijn er 50 tot 75 'losvaste' vrijwilligers.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Om het belang van het vrijwilligerswerk beter in beeld te brengen, wordt in 2018 een werkwijze ontwikkeld om de ureninzet te kwantificeren. In 2017 is samen met Landschapsbeheer Flevoland besloten om het opzetten van een ploeg beheervrijwilligers uit te stellen tot het beheerteam is gesetteld op Schokland. In 2018 is de verhuizing een feit en wordt in samenwerking met Landschapsbeheer een start gemaakt met het opzetten van een groep beheervrijwilligers. Op de andere locaties wordt in een rustig tempo uitgebreid. Gidsen van Het Flevo-landschap krijgen in 2018 de mogelijkheid om zich te laten (bij)scholen tot natuurgids. Deze cursussen worden verzorgd door het IVN. Voortbouwend op de in 2017 samen met Landschapsbeheer Flevoland georganiseerde 'groene vrijwilligers dag', wordt in 2018 een start gemaakt met de Groene Academie in Flevoland. Deze is gericht op en toegankelijk voor alle vrijwilligers die bijdragen aan de groene ruimte. Het delen van kennis staat voorop, waaronder het bundelen van de opleidingen voor vrijwilligers. Landschapsbeheer Flevoland, IVN Flevoland en Het Flevo-landschap nemen het voortouw om te verkennen of en hoe een structurele samenwerking in kennisoverdracht voor groene vrijwilligers vorm kan krijgen. De samenwerking met de andere organisaties met groene vrijwilligers zoals Flevolands Agrarisch Collectief, NMFF, SBB en NM wordt daarbij gezocht.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> De eerste vrijwilligers-coördinator is geworven in bezoekerscentrum Natuurpark. We noemen hem een mentor. In het najaar hebben we deze rol geëvalueerd. De rol wordt door de betrokken vrijwilligers positief geëvalueerd. Dit is een mooie eerste stap naar zelfstandig werkende vrijwilligersteams, die binnen kaders gegeven door de beheerder, hun opdracht (b.v. het ontvangen van bezoekers in een bezoekerscentrum) oppakken, uitdenken en uitvoeren. Om verdere stappen te kunnen zetten, is het wel noodzakelijk dat Het Flevo-landschap eerst een stap zet op het gebied van vrijwilligersbeleid. Hoe kunnen we dit het beste organiseren, hoe sturen we dit aan, e.d. Doel is dit in 2019 helder te hebben. De inzet van vrijwilligers in beheer bij 'beheerklussen' is succesvol verder uitgebouwd. Hierdoor kan meer worden gedaan. Een mooi voorbeeld zijn de beheervrijwilligers die de wandelroutes gaan optimaliseren (nieuwe routepalen plaatsen). Het idee van de Groene Academie ligt nog op de plank. Door het vertrek van de directeur van Landschapsbeheer

	en het vertrek hoofd Communicatie & Marketing van Het Flevo-landschap is dit idee op de lange baan geschoven. De bedoeling is dit in 2019 weer op te pakken.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Door Flevoland: Het Flevo-landschap verkent de haalbaarheid van burgerinitiatieven in haar natuurgebieden.
prestatie-indicator	twee pilots in gang gezet waarvan in elk geval een in Almere
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het Programma Nieuwe Natuur is het burgerinitiatief Mijn Stukje Natuur voortgekomen. Het Flevo-landschap faciliteert in het Larserbos en in Pampushout een pilot van dit eigentijdse concept van participatie. • In het beheer maakt Het Flevo-landschap gebruik van de diensten van De Huif, De Populier en Hof van Schokland, alle organisaties met een zorgtaak. • Met Omgevingsdienst Flevoland wordt gesproken over de 'adoptie' van een natuurterrein (parachutistenterrein), waarin medewerkers bijdragen aan de ontwikkeling van natuur.
	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap is evenals Landschapsbeheer Flevoland en de Rabobanken partner in het Streekfonds Flevoland. Het Streekfonds Flevoland steunt kleinschalige initiatieven voor natuur, landschap en educatie. Deze komen voort uit en zijn ingebed in lokale gemeenschappen (dorpen, wijken).
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Het initiatief 'Mijn Stukje Natuur' loopt in de praktijk. De meeste belangstelling is voor het gebied in Lelystad. Er begint wat belangstelling te ontstaan voor het gebied in de Pampushout en momenteel wordt onderzocht hoe het project als 'Kraal' kan worden ingeregend bij Noorderwold-Eemvallei. • Met de omgevingsdienst is een gebruikersovereenkomst gesloten voor het parachutistenterrein. Er is een inrichtingsplan opgesteld afgeleid uit de EHS-doelstellingen en het beheerplan van het omringende Knarbos. Inmiddels is drie hectare van de beplanting daar aangeplant. Het laatste deel wordt gezamenlijk geplant tijdens de boomplantdag 2019. • Het bestuur van het Streekfonds Flevoland heeft na een verkenning van diverse opties om middelen te genereren besloten het Streekfonds op te heffen. Ter afsluiting wordt een boekje gemaakt waarin tien van de circa negentig projecten worden belicht (sponsor Rabobanken Flevoland).

uitingen van Het Flevo-landschap	realisatie 2017	begroting 2018	realisatie 2018	begroting 2019
magazine aantal edities	3	3	3	3
magazine oplage	13.500	13.500	13.500	13.500
digitale nieuwsbrief aantal edities	maandelijks	maandelijks	maandelijks	tweewekelijks

persuitingen: aantal persberichten aantal items op radio en tv	<ul style="list-style-type: none"> • 8x landelijke TV/ radio • 8x provinciale TV • 5x provinciale radio (met interview) • 20+ provinciale radio (nieuwsberichten) • 500+ Landelijke/regionale dagbladen 	<ul style="list-style-type: none"> • 10x landelijke radio/TV • 15 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 25x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen 	<ul style="list-style-type: none"> • 2x landelijke radio/TV • 12 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 24 x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen 	<ul style="list-style-type: none"> • 5 x landelijke radio/TV • 15 x Landelijke dagbladen/nieuwssites • 25 x provinciale TV/Radio • 500+ regionale dagbladen
	Totale mediawaarde € 430.000,-		Totale mediawaarde € 450.000,-	

vrijwilligers	realisatie 2017	begroting 2018	realisatie 2018	begroting 2019
aantal vrijwilligers totaal*	130	140	139	140
aantal vrijwilligers bezoekerscentra, excursies en promotie	117	125	125	125
aantal vrijwilligers inventarisatie terreinen*	5 +80	5+75	8+80	8+80
aantal (vaste) beheervrijwilligers	14	20	20	20

*Sinds 2014 wordt onderscheid gemaakt tussen vrijwilligers waarmee een vrijwilligersovereenkomst is gesloten en mensen die "losvast" vrijwilliger zijn. Deels zijn het mensen die incidenteel op ad hoc basis de helpende hand bieden, deels zijn het mensen die lid zijn van een andere natuurorganisatie en vandaaruit als vrijwilliger natuurmonitoring in onze terreinen uitvoeren. Deze laatste groepen omvat circa 75 personen.

Het Flevo-landschap wil meer zijn dan een natuurbeherende organisatie en wel een organisatie die staat voor natuur en landschap in Flevoland. Onze omgeving verwacht leiderschap van Het Flevo-landschap bij de verdere ontwikkeling van natuur en landschap in de nog jonge provincie Flevoland, waar nog een aantal grote plannen op stapel staan.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap wordt herkend als een natuurorganisatie die kritisch maar constructief opkomt voor de belangen van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Flevoland.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt gezien als een bij natuur en landschap betrokken organisatie die verder kijkt dan de eigen

	belangen, een onderbouwde mening heeft, en daarvoor staat.
prestatie-indicator	Aan het eind van de beleidsperiode wordt weer een stakeholderconsultatie gedaan waaruit de waardering voor Het Flevo-landschap blijkt.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2018 worden nieuwe gemeenteraden gekozen en bereidt de provinciale politiek zich voor op de verkiezingen in 2019. Dan vinden ook de waterschapsverkiezingen plaats. Het Flevo-landschap wil bestuurders betrekken bij de waarde van natuur en landschap en uiteraard ook bij ons werk. Daartoe zullen netwerkcontacten worden gelegd en benut. • Het Flevo-landschap participeert actief in de uitwerking van de provinciale Omgevingsvisie, met name de opgaven Verhaal van Flevoland, Krachtige samenleving, Landbouw meerdere smaken en Duurzame energie. Borging van behoud en ontwikkeling van zachte, collectieve waarden als natuur en landschap staat daarin centraal. De inbreng wordt daarbij afgestemd met Landschapsbeheer Flevoland en NMFF (verkennen ontwikkeling zonne-ladder voor Flevoland). • Aan ruimtelijke plannen van andere overheden (structuurvisies, bestemmingsplannen, peilbesluiten, gebiedsontwikkeling) wordt een bijdrage geleverd, waarbij de belangen van natuur, landschap en cultuurhistorie centraal staan. In 2018 worden concreet verwacht de Omgevingsvisies van de gemeenten Lelystad en Noordoostpolder. • Mede in het licht van de nieuwe wet Natuurbescherming wordt komend jaar een herziening van het faunabeleid in de regio verwacht. Het Flevo-landschap zal hierin actief participeren. • Flevoland speelt een belangrijke rol bij de energietransitie van onze maatschappij. Het Flevo-landschap heeft visies op windenergie en zonne-energie vastgesteld. Deze zijn het handvat voor de manier waarop wij omgaan met duurzame energie-initiatieven in onze omgeving en geven het kader voor ons eigen handelen. In 2018 zijn diverse ontwikkelingen op dit gebied aan de orde zoals de ontwikkeling van windparken als vervolg op het Regioplan Wind en de toenemende belangstelling voor zonne-energie. Ontwikkelingen in Flevoland die impact kunnen hebben op de gebieden van Het Flevo-landschap of natuur en landschap van Flevoland worden gevolgd. Indien gewenst of nodig geeft Het Flevo-landschap een boodschap af. • Het Flevo-landschap is actief in het samenwerkingsverband Het Blauwe Hart. Voor 2018 richten de activiteiten zich naast de eigen thema's (windenergie op het water, natuurbouw en binnen-buitenverbindingen) op het vullen van de Gebiedsagenda IJsselmeer 2050. De belangstelling en kennis voor integrale kwaliteitsverbetering in de meren, maar ook het verbinden van de meren met het achterland (achteroevers, vismigratie) vraagt om het benutten van kansen als de toekomstige opgave voor dijkversterking. • De intensieve samenwerking met Landschapsbeheer Flevoland wordt voortgezet. Daarnaast zet Het Flevo-landschap zich ook in voor constructieve en productieve samenwerking met andere groene, culturele en recreatieve organisaties. Zo zullen de provinciaal opererende groene organisaties samen een debatreeks rond de Floriadethema's ontwikkelen.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben input geleverd voor de Omgevingsvisie van Flevoland en van Almere. Daarbij heeft Het Flevo-landschap meermalen het belang van goede afwegingen ten aanzien van zonnevelden onder de aandacht gebracht, evenals de zachte waarden landschap en natuur. • De Gebiedsagenda IJsselmeergebied 2050 is in het voorjaar afgerond. Het Flevo-landschap heeft de intentieovereenkomst mede ondertekend, aangezien vrijwel alle ideeën van de kansenkaart Blauwe Hart zijn

	<p>overgenomen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aan het deelproject Voorstudie Verbinding Markermeer-Oostvaarders- & Lepelaarplassen (RWS-Provincie) wordt deelgenomen (gaat over voor- en achteroevers en uitwisseling van water, nutriënten en vis). • Er is actief deelgenomen (afgestemd met SBB en NM) aan het opstellen van het nieuwe Faunabeheerplan 2019-2023. Dit zal in de herfst door de FBE worden vastgesteld waarna de Provincie het ter inzage legt alvorens goedkeuring te verlenen. De positie van het vliegveld en de doorwerking naar de omgeving vragen extra aandacht. • De samenwerking en afstemming met Landschapsbeheer heeft zich voortgezet op het niveau van afgelopen jaar. • De windontwikkelingen maakten pas op de plaats als gevolg van reacties uit de omgeving. In het eerste halfjaar zijn overeenkomsten met Windpark Zeewolde gesloten, overlegd wordt over een tijdelijke verbindingsweg voor de bouw over een perceel. • De zomeravondbijeenkomst met als thema Zonneakkers in het Flevolands Landschap, hoe te komen tot een goede landschappelijke inpassing, is voorbereid, maar helaas wegens te geringe belangstelling uitgesteld. • Bestemmingsplan Pampus is gereed, maar bestemmingsplan Pampushout is vertraagd. • Gebiedsontwikkeling Oosterwold is geëvalueerd met als conclusie uitstel van de tweede fase en nog geen bestemmingsplan. Wel is door de provincie ontwikkelruimte voor Noorderwold geregeld en werkt Zeewolde mee aan de noodzakelijke bestemmingsplanwijziging voor Noorderwold eerste fase.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap wordt gezien als een partner in ontwikkeling en delen van kennis over natuur, natuurbeheer, landschap, en ontwikkeling van nieuwe natuur.
prestatie-indicator	Aan het eind van de beleidsperiode worden jaarlijks minimaal vijf 'opdrachten' door individuele of groepjes studenten uitgevoerd.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • De verschillende kennis- en inspiratie-activiteiten vinden ook in 2018 plaats. Voor de jaarlijkse lente- of zomeravondbijeenkomst voor het bestuurlijk en maatschappelijk netwerk wordt een actueel thema gekozen. Dat geldt ook voor de Regiobijeenkomsten en de Veldacademie Schokland. • Samen met Landschapsbeheer Flevoland IVN en NMFF worden de mogelijkheden van het opzetten van een Groene Academie onderzocht, gericht op het ondersteunen van vrijwilligers (o.a. ontwikkeling en cursusaanbod). Dit als vervolg op de groene vrijwilligersdag september 2017. • Studenten van de Hanzehogeschool Groningen gaan in 2018 een onderzoek doen naar de recreatiemogelijkheden Larserbos. • Het Flevo-landschap biedt studenten BasisBeroepsgerichte Leerweg (BBL) een werkplek. • Afhankelijk van beschikbare tijd en beschikbare begeleiding wordt samen met Aeres studie- en stagemogelijkheden aangeboden aan hun studenten.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • De invulling van een BBL plek 2017-2018 heeft ertoe geleid dat voor het jaar 2018-2019 twee BBL plekken ingezet worden. • De afgelopen periode hebben diverse groepen studenten stages op opdrachten vervuld: <ul style="list-style-type: none"> ○ Aeres (toegepaste biologie): Inrichtingsplan Vogelweg ○ Windesheim (economie): Van es tot meubel

	○ Aeres (toegepaste biologie): Ecologisch onderzoek Wildwallen: poelen en vistrap○ Aeres (toegepaste biologie): Ecologisch onderzoek Wildwallen: broedvogels en vegetatie○ Utrecht (biologie): Vergelijkend onderzoek weidevogelgebieden○ Aeres (toegepaste biologie): Beheerevaluatie en inventarisatie strookjes A6

3.3 Doelstelling Herstel en Ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie

Het Flevo-landschap wil een brug slaan tussen natuur en agrarisch gebied om de biodiversiteit op het platteland te vergroten. Het Flevo-landschap wil zowel de stedeling als de agrariër betrekken bij de zorg voor natuur en landschap. Het Programma Nieuwe Natuur is hiervoor het kader. In een aantal projecten is Het Flevo-landschap trekker, in andere partner.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2017*	begroting 2018	realisatie 2018	Begroting 2019
herstel en ontwikkeling natuur, landschap en cultuurhistorie	2.543.107	1.818.346	2.209.110	2.288.145

* Exclusief grondverwerving

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap ontwikkelt nieuwe natuur waarin natuur, stad en platteland elkaar ontmoeten.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ontwikkeling en realisatie van de projecten in het Programma Nieuwe Natuur Flevoland, die in 2014 zijn gehonoreerd.
prestatie-indicator	In 2018 is in vier van de vijf projecten Nieuwe Natuur een start gemaakt met de uitvoering.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Naar verwachting zijn eind 2017 drie realisatieovereenkomsten gesloten (Noorderwold-Eemvallei, Gouden Randen Pampushout, en Urkerveld). Ook is de grond verworven voor eerste fase Noorderwold-Eemvallei, Gouden Randen Pampushout en Urkerveld. In 2018 start de realisatiefase voor deze projecten. • Voor Nieuwe Natuur Schokland is nog onzekerheid over realisatie. • De realisatie van het project Grote Trap is reeds gestart in 2017.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In het eerste halfjaar van 2018 zijn de realisatieovereenkomsten voor alle Nieuwe Natuurprojecten gesloten. • In 2018 is voor alle projecten gestart met de realisatiefase. • Deze realisatie- of uitvoeringsfase houdt in dat eerst de benodigde planologische procedures worden doorlopen, vergunningen worden aangevraagd en aanbestedingen voorbereid voordat de daadwerkelijke fysieke uitvoering van de projecten in het veld kan starten.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ontwikkeling van Noorderwold-Eemvallei is daadwerkelijk gestart.
prestatie-indicator	In 2019 zijn de eerste 100 hectares verworven en basaal ingericht met de natuurcompensatie verplichtingen. ERF beheert dan 100 hectare biologische stadslandbouw, waarvan 10 hectare met natuur verweven
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 is de realisatieovereenkomst voor Noorderwold gesloten en is er 180 hectare grond verworven waar de eerste fase Noorderwold gerealiseerd kan worden. Met partner ERF BV is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten om Noorderwold gezamenlijk te realiseren. • In 2018 krijgt het Definitief Ontwerp voor deze 180 hectare gestalte. Hierin krijgt 104,5 hectare compensatienatuur, 10 hectare experimenteerruimte en biologische landbouw een plaats. Voor roodontwikkeling in Oosterwold wordt een reservering opgenomen. In 2018 vindt ter onderbouwing van het Definitief Ontwerp een aantal onderzoeken plaats. Om realisatie van natuur in Noorderwold mogelijk te maken worden in 2017- 2018 de planologische procedure doorlopen, is een peilbesluit nodig en worden de benodigde vergunningen aangevraagd. De eerste inrichting wordt naar verwachting gerealiseerd in 2019 en eind 2021 is de nieuwe natuur gerealiseerd. • Vanuit verschillende invalshoeken zal het project een nauwe verbinding tot stand brengen tussen Stad en Land: recreatie, stadslandbouw, voedselbos, wonen/werken, educatie en participatie. Het betrekken van de omgeving

	<p>en stakeholders wordt actief opgepakt. De deskundigheid van Landschapsbeheer Flevoland, IVN en NMFF zal hierbij benut worden. Ook het project Mijn Stukje Natuur kan hieraan bijdragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2018 wordt de voorbereiding van de tweede fase Noorderwold in gang gezet. Hiervoor wordt gestart met de grondverwerving, waarna ontwerp en onderzoek voor de tweede fase volgt.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • De voortgang van Noorderwold-Eemvallei ligt op schema. De gronden voor de eerste fase Noorderwold zijn in bezit en er is een Definitief Ontwerp opgesteld waaruit blijkt dat de opgave voor realisatie van 104,5 hectare compensatienatuur gerealiseerd kan worden. De realisatieovereenkomst is in 2018 getekend. Het Ontwikkelplan is voorgelegd aan- en goedgekeurd door Oosterwold en de bestemmingsplanwijziging voor fase 1 is in procedure. • Onderdeel van Noorderwold-Eemvallei is het bieden van ruimte aan de kralen 'Pioniernatuur' en 'Mijn Stukje Natuur'. Beiden hebben in 2018 op grond van Flevo-landschap aan hun project als pilot uitvoering kunnen geven. • Er is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld met ERF. Deze samenwerking spitst zich toe op ontwikkeling en uitwisseling van kennis en ervaring gericht op integratie van natuur en landbouw en het gezamenlijk uitvoeren van experimenten voor integratie van natuur en landbouw. De verkenning voor verwerving van gronden voor fase 2 loopt.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Gouden Randen Pampushout zijn deels gereed. Voor het later in te richten deel zijn afspraken met Almere gemaakt.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • De benodigde 19 hectares worden verworven. • De inrichting van de delen die behoren tot de ecologische verbindingzone wordt deze periode gerealiseerd.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 zijn de gronden verworven (19 hectare), is de planologische inpassing van de Gouden Randen Pampushout geborgd en wordt de realisatieovereenkomst getekend. In 2018 zal op basis van het Voorlopig Ontwerp een Definitief Ontwerp opgesteld worden en benodigd onderzoek plaatsvinden. Dit Ontwerp zal opgesteld worden in samenspraak en met bijdrage van de gemeente Almere en het waterschap Zuiderzeeland. Op basis van het Definitief Ontwerp zal aanbesteding plaatsvinden en kan eind 2018 een start gemaakt worden met de uitvoering van het eerste deel van de Gouden Randen.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2018 is de realisatieovereenkomst getekend en is er financiële dekking voor de inrichting van het eerste deeltraject "Gouden Rand Galjoottocht" verkregen. Met deze Gouden Rand wordt de ecologische verbindingzone versterkt en invulling gegeven aan een wateropgave van de gemeente voor Almere Poort. De bijdrage van gemeente Almere voor dit deel is vastgelegd in een overeenkomst. Voor de Galjoottocht is een DO opgesteld. Hierbij wordt nauw afgestemd met het waterschap en de gemeente Almere. Inrichting van de Galjoottocht wordt voorzien in 2019. Voor de twee andere deeltrajecten van de Gouden Randen worden de mogelijkheden voor aanvullende financiering in combinatie met opgaven uit het gebied verkend.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ambities van Het Flevo-landschap zijn ingebed in de aanpak voor Nieuwe Natuur Schokland.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 is het concrete inrichtings- en exploitatieplan met financiële dekking gereed. • De eerste 100 van de benodigde 200 hectares zijn in 2018 verworven.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 is een businesscase met concreet voorlopig inrichtingsplan gereed gekomen en vastgesteld door de siteholdergroep Schokland. Vanuit de regio zijn de beoogde middelen toegezegd. Ontbrekende schakel is echter

	<p>de onmisbare cofinanciering van het Rijk. Ten tijde van het opstellen van het jaarplan is hieromtrent nog aanzienlijke onzekerheid. Om deze reden is in 2017 de intentieovereenkomst tussen provincie, gemeente Noordoostpolder en Het Flevo-landschap verlengd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitgaande van positieve besluitvorming kan in 2018 een aantal stappen worden gezet. De gemeente en het waterschap doorlopen een gebiedsproces ten behoeve van bestemmingsplan en peilbesluit. Het Flevo-landschap zal de grondverwerving oppakken.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • De benodigde toezegging vanuit het rijk voor een bijdrage en van gemeente Noordoostpolder is verkregen. Hiermee is de business case sluitend geworden en is in 2018 de realisatieovereenkomst getekend. • De samenwerkingsovereenkomst tussen initiatiefnemers en het waterschap is eind 2018 getekend. • In 2018 heeft de eerste grondverwerving voor Schokland plaatsgevonden en er zijn keukentafelgesprekken met de agrariërs uit het projectgebied gevoerd om de grondverwerving verder gestalte te kunnen geven. • Het waterschap heeft opdracht gegeven voor het opstellen van een monitoringsplan.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De ambities van Het Flevo-landschap zijn ingebed in de aanpak voor Nieuwe Natuur Urkerveld.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 heeft de gemeente de benodigde 29 hectare verworven en is Het Flevo-landschap benoemd tot eindbeheerder. • In 2018 is een start gemaakt met de realisatie.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Het Flevo-landschap heeft in 2017 de benodigde 28,7 hectare verworven voor het Urkerveld en het Flevo-landschap heeft samen met gemeente Urk een realisatieovereenkomst gesloten voor uitvoering van de plannen. Hierin is vastgelegd dat het Flevo-landschap eindbeheerder is van het natuurgebied en gemeente Urk eindbeheerder zal zijn van het te realiseren fietspad. • In 2018 is op basis van het Voorlopig Ontwerp een Definitief Ontwerp opgesteld. De benodigde planologische procedure die in 2017 wordt opgestart, wordt afgerond. Daarnaast zijn de benodigde vergunningen aangevraagd, zodat naar verwachting eind 2018 gestart kan worden met de daadwerkelijke inrichting van het gebied.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • De realisatieovereenkomst is in 2018 getekend en de bestemmingsplanprocedure is opgestart. Om de grond voor te bereiden op natuurinrichting is de kavel ingezaaid met een grasklavermengsel en is een vogelakker aangelegd. De inrichtingsplannen zijn uitgewerkt naar DO ten behoeve van aanbesteding. • In aanvulling op het DO Urkerveld en het geplande fietspad voor het Urkerveld is vanuit de gemeente een DO opgesteld voor het realiseren van een veilige oversteek bij de Vormtweg en een dijkovergang. Deze aanvullende wens vanuit gemeente vraagt aanvullende financiering buiten PNN.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De Grote Trap is ingericht als aantrekkelijk lint door gevarieerde natuur en met zicht op het open landschap.
prestatie-indicator	De inrichtingsmaatregelen zijn in 2017 afgerond.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2017 start de uitvoering van het project met de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vervolgens het fietspad.

	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 is het grootste gedeelte van het project gerealiseerd. De ambitie is om in het voorjaar 2019 het gebied volledig open te stellen.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Het project is gestart. De natuurvriendelijke oevers zijn voor een groot deel gereed. De slikken zijn gegraven waarbij er op twee plekken archeologische resten zijn aangetroffen. Daar is nader onderzoek naar gedaan. De voorbelasting voor het fietspad ligt er op en dat moet nog een aantal maanden blijven liggen. Door onduidelijkheden in het bestek heeft het project vertraging opgelopen. Er is nog geen zicht op wat dit voor het project en opleverdatum gaat betekenen maar de kans is groot dat het niet voor de zomer van 2019 zal worden opengesteld. Provincie en WZZ zijn als opdrachtgevers in gesprek om dit weer vlot te trekken. Wij houden de voortgang scherp in de gaten.

Het Flevo-landschap wil de projecten Nieuwe Natuur benutten om te innoveren. De ambitie is om natuur zo te ontwikkelen dat niet alleen de natuurdoelen worden gerealiseerd, maar ook meerwaarde ontstaat voor de samenleving. Natuur moet kunnen bijdragen aan vraagstukken rond gezondheid (thema groen en gezond) en het streekeigen karakter. Met natuur kan ook verdiend worden. Gezamenlijk met partners ontwikkelen en experimenteren, levert nieuwe kennis op.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap ontwikkelt partnerschappen in gebiedsontwikkeling.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	In de projecten Nieuwe Natuur gaan dankzij partnerschappen ontwikkeling van landschap en ecologie samen op met ontwikkeling van verbinding met de samenleving en verdienvermogen.
prestatie-indicator	In 2018 zijn minimaal drie rendabele pilots tot stand gekomen.
prestatie 2018	<p>Nationaal Park Nieuw Land</p> <ul style="list-style-type: none"> De verkiezing in 2016 van een "Nationaal Park van Wereldklasse" heeft direct niet, maar indirect wel tot winst voor het NP Nieuw Land geleid. Begin 2017 hebben de Flevolandse partijen unaniem de schouders onder de ambitie gezet. Dit is uitgemond in een Masterplan waarin ruimtelijk kader, marketingstrategie en governance zijn beschreven. Hierbij is ingespeeld op de nieuwe criteria van het Rijk. Begin 2018 wordt dit Masterplan aan de diverse overheden voor besluitvorming voorgelegd. Het Flevo-landschap heeft de pas op de plaats benut om een toekomstvisie voor het Lepelaarplasseengebied en de Trekvogel in relatie tot Nieuw Land op te stellen. In de winter wordt de visie uitgewerkt tot een Programma van Eisen op basis waarvan in 2018 gestart kan worden met deelontwerpen voor inrichting en programmering. Eind 2017 beslist de gemeenteraad Almere over verplaatsing van camping Waterhout naar het Schateiland dat grenst aan de Lepelaarplassen. Het Flevo-landschap zet zich in om samen met de eigenaars van de camping de ecologische en landschappelijke kwaliteit van het gebied te versterken en de recreatieve kansen te benutten. Dit in relatie tot de ontwikkeling van het Nationaal Park. Er is vanuit diverse invalshoeken (Vogelbescherming en Blauwe Hart, RRAAM) een toenemende wens om het Markermeer ecologisch beter te verbinden met het achterland, in casu de Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen. Het gaat hierbij om een toevoeging op ecosysteemniveau gericht op de uitwisseling van nutriënten en

	<p>kansen voor vismigratie. Ontwikkelingen die tevens de kwaliteit van de natuur in het Nationaal Park verhogen. In 2018 wordt het gesprek voortgezet, zodat kansen (Deltafonds, zandwinning) in de toekomst wellicht worden verzilverd gericht op vulling van de gebiedsagenda 2050.</p> <p>natuur en landbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2018 wordt het project vogelakker afgesloten. In de winter 2017/2018 dient de akker nog als voedselakker voor vogels. In het voorjaar wordt deze omgezet in agrarisch gebruik. In 2018 vinden de laatste onderzoeken naar de effecten van de vogelakker op bodem en insecten plaats. • Voor het natuurgebied de Burchtkamp wordt een ontwerp voor gedeeltelijke herinrichting gemaakt. Er zijn kansen om de kwaliteit bodem en zand beter te benutten voor natuur. Daarnaast is de wens om op de akker en het grasland te komen tot integratie van natuur en landbouw. Beide maatregelen zijn gericht op vergroting van de biodiversiteit. Het is de wens om hierin samen te werken met de Rijksuniversiteit Groningen. Hier komt kennis beschikbaar voor Noorderwold-Eemvallei. <p>kwaliteit natuur</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ontwikkelingen in de Zuidlob (natuurgebieden Grutto- en Gorzenveld) worden sinds de herstelmaatregelen in 2017 nauwlettend gevolgd, zodat kan worden vastgesteld of nog aanvullende maatregelen nodig zijn om de waterhuishouding verder te verbeteren. Het project is gefinancierd vanuit de gebiedsgebonden bijdrage van Windpark Zuidlob. • In 2017 is tussen Lelystad Airport en Het Flevo-landschap overeenstemming bereikt over overdracht van het parachutistenveld in het Knarbos. Dit grasland is onderdeel van het Natuur Netwerk. Met de verwerving is het veilig gesteld. Op het terrein zal boscompensatie plaatsvinden die als gevolg van de uitbreiding van het vliegveld nodig is. De Omgevingsdienst Flevoland gaat vanuit een MVO-ambitie helpen bij de inrichting en het beheer van het parachutistenveld. • De Nationale Postcodeloterij heeft aan LandschappenNL een extra bijdrage toegekend voor het project "Wilde Bijenlinie". Doel is kansrijke plekken én vooral draagvlak voor bijen en andere insecten te ontwikkelen. Landschapsbeheer en Het Flevo-landschap voeren dit project in Flevoland samen uit, en zullen daarbij ook verbinding zoeken met het verwante project "Nederland Zoemt" van IVN, Milieufederaties en Naturalis. Het project biedt kansen voor het leggen van dwarsverbanden tussen natuur, vrijwilligers, overheden en landbouw. • Afvalzorg, de beheerder van de stortplaats naast Natuurpark Lelystad, heeft het voornemen om de stortplaats te verhogen om het daarmee duurzamer te kunnen beheren en op korte termijn delen landschappelijk te kunnen gaan afwerken. Het Flevo-landschap en Afvalzorg zijn in gesprek over een verantwoorde hoogte en een landschappelijk en recreatieve aansluiting van de in te richten delen op het Natuurpark.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Deelgenomen is aan Stuurgroep en projectgroep nationaal Park Nieuw land. De minister van LNV heeft de status Nationaal Park toegekend. Eind 2018 is een Ontwikkelingsvisie NP NL opgeleverd. • Samen met gemeente Almere is een ontwikkelvisie Lepelaarplassengebied opgesteld. Hierin is een ruimtelijke- en gebruikersanalyse van de huidige situatie en de toekomst van de Trekvogel en omgeving gemaakt, in het licht

	<p>van naderbij groeiend Almere en de oprichting van NP Nieuw Land.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deelgenomen is aan de klankbordgroep Schateiland. De eigenaar van de nieuwe camping heeft deelgenomen aan de workshops van de ontwikkelvisie Lepelaarplassegebied. • Deelgenomen is aan Stuurgroep en projectgroep Oostvaarderoevers (verbeteren ecologische kwaliteit Markermeer). • In 2018 is het project Vogelakker afgesloten. De vogelakker heeft een vervolg gekregen door een voortzetting via Pioniernatuur, onderdeel van het project Noorderwold-Eemvallei. In de winter 2017/2018 heeft de akker nog gediend als voedselakker voor vogels. In het voorjaar van 2018 is deze omgezet en in agrarisch gebruik genomen door agrariërs voor 'Pioniernatuur' met als doel het verbeteren van het leefgebied van akkervogels die zijn gebonden aan het open Flevolandse agrarisch cultuurlandschap door het versterken van de biodiversiteit die hoort bij de ontginningslandbouw. • In het Grutto- en Gorzenveld zijn de maatregelen deels uitgevoerd, maar het is nog onzeker of de beoogde vernatting tot stand komt. • Met Omgevingsdienst Flevoland zijn afspraken over het gebruik van het Parachutistenveld vastgelegd in een gebruikersovereenkomst over het te ontwikkelen inrichtingsplan, gewenst beheer en de rolverdeling.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	In de projecten Nieuwe Natuur krijgen innovatie en kennisontwikkeling en –deling een belangrijke plaats.
prestatie-indicator	Voor Noorderwold-Eemvallei is een kenniskring met een kennisagenda gebouwd. Hierin nemen vanaf 2016 naast de Flevolandse groene opleidingen ook de WUR en/of Van Hall Larenstein deel.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • In 2018 bereikt een aantal ontwikkelingen een meer operationele fase. Daarmee kan ook kennisontwikkeling concreter worden ingevuld. Denk aan integratie natuur en landbouw rond Noorderwold-Eemvallei en Burchtkamp, maar ook aan de ambities voor natuurverbetering en toerisme in NP Nieuw Land. • Samen met andere partijen, waaronder Staatsbosbeheer en Landschapsbeheer Flevoland, wordt de kennis van de essentaksterfte en de gevolgen daarvan verder opgebouwd. Het gaat daarbij om het concretiseren van verwachtingen voor de komende jaren, het zoeken naar resistentie, en vinden van boomsoorten die de rol van de es in ecologische en landschappelijke zin kunnen overnemen. • Als Flevo-landschap doen we ervaring op met het wilgengriend dat in 2017 onder de hoogspanningsleiding in de Flevohout is geplant. Ook de ontwikkelingen rond biomassa in het algemeen worden gevolgd, omdat dit in de toekomst mogelijk kansen voor rendabele afzet van maaisel gaat bieden.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de experimenteerruimte in Noorderwold-Eemvallei is WUR als kennispartner betrokken. Verkend wordt op welke wijze een integratie van natuur en landbouw volgens agro-forestry principes kan plaatsvinden op natuurgronden en landbouwgronden. Een afwegingskader is opgesteld in overleg met ERF. • Met SBB wordt intensief opgetrokken ten aanzien van de essentaksterfte: het gaat vooral om uitwisseling van inventarisatiegegevens en risicobestrijding, meerjarige inschatting nieuwe inplant en planning, overleg met gedeputeerde en ambtelijk (onder andere kosten, ontheffingen).

De speerpuntgebieden Schokland, Natuurpark, en Almere (Lepelaarplassen en Pampushout) zijn de bekendste gebieden van Het Flevo-landschap. Ze hebben een samenhangende programmering en trekken ook de meeste bezoekers. Daarom zijn dit ook de gebieden waar Het Flevo-landschap gericht investeert in versterking van zaken als vindbaarheid, toegankelijkheid en voorzieningen, en de gebiedsprogrammering.

Lange termijn doel	De speerpuntgebieden van Het Flevo-landschap zijn het best ingericht op bezoekers
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De toegankelijkheid en recreatieve voorzieningen in de speerpuntgebieden Natuurpark Lelystad en Schokland zijn op orde in relatie tot het intensieve gebruik.
prestatie-indicator	Bezoekers geven het voorzieningenniveau in de speerpuntgebieden een ruime voldoende (rapportcijfer >7).
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 en 2018 wordt de zichtbaarheid van de ingangen van de speerpuntgebieden goed herkenbaar gemaakt, onder meer door het plaatsen van slagbomen in huisstijl. Ook via de website wordt de vindbaarheid verbeterd. Op Schokland worden de verschillende wandelroutes onder handen genomen. Op diverse plekken op het voormalige eiland speciale Virtual Reality kijkers om mensen nog beter te vertellen op wat voor een bijzondere plek ze zijn. Hiervoor wordt eind 2017 een leader-aanvraag ingediend.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Het vervangen van de entreehekken door de beter herkenbare slagbomen in huisstijl loopt door. Op de website zijn voor een groot deel van de gebieden routeaanwijzingen opgenomen. De leader-aanvraag Schokland is getoetst in de regionale commissie. Samen met cultuurbedrijf NOP wordt gewerkt aan indiening van de aanvraag.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De eerste fase van de recreatieve ontwikkeling van Pampushout-Zuid is gerealiseerd.
prestatie-indicator	<ul style="list-style-type: none"> In 2016 is in de Pampushout bij Poort de basis gelegd voor een centrumgebied met een goede padenstructuur, en wordt in 2017 kleinschalig gestart met horeca. In 2017 en 2018 vinden twee pilots plaats rond professionele programma's 'groen en gezond'.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 is de herinrichting van het stadsbos grotendeels gereed. In het begin van het jaar wordt de aanplant van lanen afgerond, die mogelijk najaar 2017 als gevolg van nat weer moet wachten. Naar verwachting is in 2017 de wervings- en selectieprocedure voor een horecaondernemer opgestart en kan in 2018 planontwikkeling plaatsvinden passend bij de doelstellingen van Het Flevo-landschap.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Het project is voor 99% gereed: de padenstructuur, de laanbomen, het bewegingspad en het voedselbos zijn aangelegd. Er is vertraging door afwijzing van het ontwerp van de bruggen door de Welstandscommissie van de gemeente Almere. Hierdoor worden de bruggen in het voorjaar 2019 gerealiseerd. In september is met de gemeente overlegd over de financiële oplevering en afronding van het project. Wethouder Hoek heeft vlak voor de zomervakantie het stadsbos 'heropend'. De jonge aanplant vergt aandacht in verband met de droogte. In de tweede helft van 2018 is gewerkt aan een Ontwikkelstrategie voor de Kiem. Op basis van een marktverkenning naar groen recreatiegebieden en het vrijetijdsaanbod in Almere zijn benoemd het beoogde ambitieniveau voor dit groene recreatiegebied, met bijpassende positionering, doelgroepen en type voorzieningen.

3.4. Doelstelling Fondsenwerving

Het Flevo-landschap zoekt verbondenheid met inwoners en bedrijfsleven in Flevoland. Door verschillende vormen van fondsenwerving aan te bieden kan ieder naar eigen wens en vermogen een bijdrage leveren aan de natuur van Het Flevo-landschap. Dit kan variëren van het traditionele begunstigerschap tot eenmalige donaties, in geld of in natura, vrij te besteden of in de vorm van een adoptie, een schenking of een gezamenlijk project. In de beleidsperiode ontwikkelt Het Flevo-landschap hiervoor de inhoud, vorm en benodigde techniek.

te besteden aan doelstelling	realisatie 2017	begroting 2018	realisatie 2018	Begroting 2019
fondsenwerving	38.520	46.060	27.486	41.920

Lange termijn doel	Draagvlak voor het werk van Het Flevo-landschap komt tot uiting in daadwerkelijke (financiële) ondersteuning door particulieren en bedrijven.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Behoud en binding van de grote achterban van begunstigers.
prestatie-indicator	Het aantal begunstigers stabiliseert rond 12.000.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Een groot deel van de achterban bestaat uit trouwe begunstigers van boven de 50 jaar oud. Mensen die de natuur en het werk van Het Flevo-landschap een warm hart toedragen en mensen die het belangrijk vinden om de natuur te beschermen voor de toekomst en volgende generaties. In 2017 is aan deze mensen de mogelijkheid geboden om de natuur door te geven aan hun (klein)kinderen. Velen maakten gebruik van de mogelijkheid om hun (klein)kind voor een jaar of enkele jaren junior boswachter te maken bij het Flevo-landschap. Vanwege de positieve reacties wordt deze actie in 2018 voortgezet. Tevens zijn in 2017 enkele honderden begunstigers geworven via onze bedrijvsvrienden, zoals Buisman Makelaars en de drie Flevolandse Rabobanken. Enkele honderden relaties en klanten van deze organisaties kregen een begunstigerschap cadeau. In 2018 zullen deze cadeau-begunstigerschappen mogelijk worden verzilverd in begunstigerschap. De doelstelling voor 2018 is om door te groeien naar 12.500 begunstigers.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> De stand van zaken ten aanzien van het aantal begunstigers per 1/1/2019: 12.053 begunstigers. Aan het boek Olivier de Otter is een vervolg gegeven door vrienden van Olivier uit te nodigen bij de Wereldtrekvoegdag. In het najaar hebben nog twee activiteiten plaatsgevonden voor de Olivier de Otter vrienden: de Archeologiedag in oktober bij de Gesteentetuin en in november in het Natuurpark een Sinterklaas/otter middag, waarbij Sinterklaas onder meer heeft voorgelezen uit het boek van Olivier en de kinderen aanwezig waren bij het voeren van de otters. Het is moeilijk gebleken de begunstigers - die het begunstigerschap voor een jaar cadeau kregen - begunstigers voor langere tijd te laten worden. Er zijn hierdoor 541 begunstigers afgevallen.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Enmalige donaties worden een bron van inkomsten
prestatie-indicator	Jaarlijks groeit de opbrengst van eenmalige donaties met 5.000 euro.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 wordt een nieuw project gelanceerd om mensen de kans te geven een eenmalige bijdrage aan Het Flevo-

	landschap te doen voor een specifiek project in plaats van het aangaan van een begunstigerschap. In 2016 en 2017 is de campagne "geef de otter een veilig thuis" uitgevoerd. In 2018 staat een diersoort of project centraal. De doelstelling is om middels de campagne minimaal € 15.000,- aan donaties op te halen.
realisatie 2018	Het idee was in 2018 een nieuw project te lanceren. Echter door het vertrek van het hoofd Communicatie & Marketing is dit niet van de grond gekomen.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Bedrijven zien Het Flevo-landschap als goed doel dat ze willen steunen via sponsoring of samenwerking.
prestatie-indicator	In 2018 is er MVO-samenwerking met vijf Flevolandse bedrijven
prestatie 2018	In 2017 is de groep bedrijfsvrienden/sponsors gegroeid. Steeds meer bedrijven en organisaties zien Het Flevo-landschap als een maatschappelijk relevante organisaties waaraan ze zich willen verbinden. Dat kan zijn in de vorm van een financiële bijdrage, in de vorm van een begunstigerschap voor hun medewerkers of leden, dan wel in de vorm van bijdragen in natura. In enkele gevallen worden gezamenlijk evenementen georganiseerd zoals samen met Afvalzorg, De Friesland en de Rabobank.
	In 2018 wordt op de ingeslagen weg voortgegaan.
realisatie 2018	Helaas heeft 2018 geen nieuwe partners opgeleverd. De focus is geweest op het behoud van de huidige vrienden.

eigen fondsenwerving	realisatie 2017	Begroting 2018	realisatie 2018	begroting 2019
begunstigers aantal	12.636	13.000	12.053	12.500
begunstigers bijdrage	238.018	250.000	231.057	250.000
nieuwe vormen fondsenwerving particulier	10.101	15.000	0	0
bedrijfsvrienden aantal	24	30	24	24
bedrijfsvrienden bijdragen	54.371	90.000	63.104	60.000
bijdragen giften en legaten	3.441	0	93.980	0
bijdrage acties derden (Nationale Postcode Loterij)	937.500	937.500	937.500	937.500

Natuur dichtbij
HET FLEVO
LANDSCHAP

3.5. Administratie en organisatie

Het Flevo-landschap is een natuurorganisatie, die het aan zijn stand verplicht is om goed met duurzaamheid om te gaan. De ambitie is daarbij niet om een voortrekker in duurzaamheid te zijn of *state of the art* na te streven. Wel is het nodig om een goed basisniveau in duurzaamheid te hanteren, zowel in houding als in de praktijk: in het natuurbeheer, in de gebouwen en het materieel, in de inkoop. Dat vraagt investeringen, maar kan in de toekomst ook financieel rendement geven. Denk aan zonne-energie, passief bouwen of aan ontwikkelingen die gebruik van natuurmaaisel als grondstof in de toekomst mogelijk maken.

te besteden aan kosten organisatie en administratie	realisatie 2017	begroting 2018	realisatie 2018	begroting 2019
kosten organisatie en administratie	846.704	708.376	1.043.910	765.314

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap heeft een transparante en duurzame bedrijfsvoering
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De bedrijfsvoering van Het Flevo-landschap wordt verduurzaamd.
prestatie-indicator	In 2016 wordt een plan van aanpak Duurzame Bedrijfsvoering opgesteld en in navolgende jaren uitgevoerd.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> Afgelopen jaren is er meer bewust ingekocht zonder dat er een plan van aanpak aan ten grondslag lag. Om een slag verder te komen is het belangrijk dat er een onderbouwde en systematische aanpak komt. Zo zullen ook de minder voor de hand liggende items aandacht krijgen. Het plan van aanpak zal met hulp van een stagiair en/of een extern bureau worden opgesteld. Verkend wordt welke gebouwen zich lenen om zonnepanelen op te leggen. Daarbij zal NMFF verkennen of een postcoderoos voor lokale energie mogelijk is.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> De eerste zonnepanelen zijn geplaatst op het kantoorpand. Als die opleveren conform verwachting wordt in tweede instantie het dak van de werkschuur op het Natuurpark van zonnepanelen voorzien. In het beheer wordt volop geëxperimenteerd met elektrisch gereedschap bijvoorbeeld bij de bosmaaiers. Het Plan van Aanpak duurzaamheid is wederom vertraagd. De verbouwingen van de bedrijfsschuren maar ook het parkeersysteem vergden aandacht.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap heeft binnen de randvoorwaarden die natuur en landschap stellen een positieve grondhouding ten opzichte van de winning van duurzame energie (biomassa, zon, wind)
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> In het plantseizoen 2016-2017 is vier hectare griend aangelegd onder de hoogspanningsleiding in de Flevohout. De biomassaastroom zal mede worden ingezet voor verwarming van het zwembad in Lelystad. Dit griend zal in 2018 worden uitgebreid naar zeven tot acht hectare. NMFF zal dit initiatief langs de heldergroene biomassa-ladder houden. Ten aanzien van de vrijkomende reststoffen uit de terreinen, vooral maaisel, zal blijvend worden gezocht naar een zo duurzaam mogelijke bestemming als compost of veevoer.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> De grienden die zijn aangeplant doen het prima. Er wordt eind plantseizoen 2018-2019 1 ha nieuw griend bij geplant. We vinden steeds meer lokale afzetmogelijkheden voor maaisel wat vrijkomt bij het beheer van onze gebieden. Zo is rietmaaisel van de Stichtse Putten bij een aangrenzende boer in de stal beland als ondergrond voor de koeien en is grover maaisel uit het Larserbos afgenomen door een pachter als ruwvoer voor zijn koeien.

doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap is transparant in zijn bedrijfsvoering
prestatie-indicator	Behoud van het CBF-keur en de SNL-certificering.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Het CBF is in 2016 overgegaan naar een nieuwe Erkenningsregeling. Het Flevo-landschap heeft besloten om in deze overgang mee te gaan. De hiervoor benodigde toetsing heeft in 2017 plaatsgevonden met positief resultaat. • Het Flevo-landschap voldoet aan alle vereisten voor de SNL-certificering; er staan geen verbeterpunten open. In 2018 vindt mogelijk een tweede audit plaats, die met vertrouwen tegemoet wordt gezien.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Er is bericht ontvangen dat Het Flevo-landschap geen openstaande punten heeft ten aanzien van de SNL-certificering. Daarmee voldoet Het Flevo-landschap aan de gestelde eisen. • De hertoetsing voor het CBF is in de zomer afgerond. We voldoen aan de vereisten van de Erkenningsregeling.

Lange termijn doel	Het Flevo-landschap heeft een toegeruste organisatie.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	Het Flevo-landschap heeft een krachtige staande organisatie die kan werken met een flexibele schil.
prestatie-indicator	De notitie Organisatieontwikkeling 2015-2020 is in 2016 uitgewerkt in een stappenplan en meerjarig Opleidingsplan.
prestatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Onderlinge kennisuitwisseling, leren van elkaar en van andere terrein beherende organisaties in het veld pakt Het Flevo-landschap actief op. Het vormt de basis voor training en scholing van de medewerkers. • Toezicht in onze gebieden vindt Het Flevo-landschap belangrijk. Dit is een samenspel van vele partijen. Verkend wordt of in 2018 kan worden gestart met een BOA-opleiding voor een of enkele terreinbeheerders om een krachtiger partner te zijn in toezicht. • De locaties van de beheergebouwen zijn in 2017 aangepast om tot een betere samenhang tussen werkgebieden en beheergebouwen te komen. Het Flevo-landschap heeft nu beheergebouwen in Lelystad, Almere, bij Schokland en Urk. De werkplekken zijn flexibel ingericht zodat medewerkers hun kantoorwerk op alle locaties kunnen uitvoeren en projectteams een plek dicht bij de projectlocatie kunnen gebruiken.
realisatie 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Mede door de essentaksterfte is er intensieve kennisuitwisseling over bosbeheer tot stand gekomen met Staatsbosbeheer en zijn er ook door diverse mensen veldwerkplaatsen bezocht. Ook de workshops op de landelijke beheerdersdag in september zijn door diverse medewerkers bezocht. • Door het uitvallen van enkele medewerkers is het verkennen naar de juiste mate van toezicht dit jaar onder druk gekomen. Het gevolg is dat er nog geen concreet plan ligt voor de invulling van de BOA-taken. • De verbouwing van de beheerschuur midden is gereed. Team Noord is dit jaar gestart op de nieuwe locatie op Schokland. • In de eerste helft 2018 heeft het MT aan de hand van de vragen waar staan we als organisatie, wat komt er op ons af en zijn we voldoende toegerust op de toekomst (vlootschouw) vervolgstappen geformuleerd: kwalitatief en kwantitatief. Het jaar 2018 kenmerkt zich door grote personele wisselingen met acht vertrekkende en tien nieuwe medewerkers. Sinds het najaar van 2018 is de personele sterkte op orde.
doelstelling beleidsplan 2015-2019	De organisatie werkt planmatig volgens een PDCA-cyclus
prestatie-indicator	De organisatie is kwalitatief goed ingericht, tijdige en juiste managementinformatie is voorhanden, risicomanagement

	heeft een plaats gekregen in besluitvorming en bedrijfsvoering.
prestatie 2018	De AO/IC is in 2015 afgerond en in 2016 geëvalueerd. Bij het opstellen van de AO/IC zijn enkele voorstellen gedaan tot verbetering van processen. Deze zijn in 2016 ingericht en per januari 2017 geëffectueerd. In 2016 wordt een systeem voor het automatiseren van het inkoopproces aangeschaft dat in 2017 verder wordt ontwikkeld. In 2018 wordt onderzocht op welke andere processen het systeem ondersteuning kan bieden.
realisatie 2018	De implementatie van het systeem om het inkoopproces te automatiseren kent technische problemen. De technische implementatie is in 2018 gerealiseerd en in 2019 kan het in de organisatie geïmplementeerd worden (opleiding, instructie).

Bezoldiging directie

Gegevens 2018		
bedragen x € 1	M. Jansen	B. Huisman
Functiegegevens	Directeur- bestuurder	Directeur- bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/10	01/09 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 86.698	€ 30.488
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 5.876	€ 2.318
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 92.574</i>	<i>€ 32.806</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 157.414	€ 63.173
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	Nvt	Nvt
Totale bezoldiging	€ 92.574	€ 32.806
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	Nvt	Nvt
Gegevens 2017		
Functiegegevens	Directeur	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	
Dienstbetrekking?	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 116.164	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 6.913	
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 123.077</i>	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000	
Totale bezoldiging	€ 123.077	

Bijzonderheden exploitatie 2018

- De jaarrekening en het jaarverslag 2018 zijn opgesteld conform RJ 650 (Fondsenwervende Instellingen).
- De subsidies van overheden zijn hoger dan begroot omdat een aantal grote projecten vanuit eerdere jaren naar voren zijn geschoven en tot uitvoering zijn gekomen in 2018.
- De opbrengst van producten uit de terreinen is hoger omdat vanwege de essentaksterfte er meer houtkap heeft plaatsgevonden.
- Vanaf 2018 wordt voor de verhuur van betalingsrechten een deel in rekening gebracht bij de pachter, daarmee zijn de pachtinkomsten gestegen.
- Het resultaat uit beleggingen is negatief. De rentestijging heeft een negatieve invloed gehad op de koersen van obligaties.
- De gerealiseerde bestedingen en dan met name de inzet van personeel zijn binnen de doelstelling Beheer natuur, landschap en cultuurhistorie lager dan de begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door personele wisselingen en daarmee een lagere capaciteit.
- De gerealiseerde bestedingen voor de doelstelling Herstel en ontwikkeling zijn hoger dan de begroting omdat een aantal grote projecten vanuit eerdere jaren naar voren zijn geschoven en tot uitvoering zijn gekomen in 2018.
- De gerealiseerde bestedingen voor Organisatie en Administratie zijn hoger dan de begroting. In 2018 zijn er hogere accountantskosten, automatiseringskosten, extra inhuur en extra kosten in verband met werving van personeel.
- Voor een verdere cijfermatige rapportage wordt verwezen naar de jaarrekening 2018. (Deel C)

Het Flevo-landschap streeft ernaar dat de kosten voor fondsenwerving maximaal 20% van de baten uit eigen fondsenwerving bedragen. Voor 2018 is de verhouding als volgt:

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	€	€
Baten eigen fondsenwerving	398.397	311.094
Kosten eigen fondsenwerving	- 27.486	- 38.520
	<hr/>	<hr/>
Totaal eigen fondsenwerving	370.911	272.574
	<hr/>	<hr/>
Kosten in % van baten eigen fondsenwerving	7%	12%
	<hr/>	<hr/>

Het Flevo- landschap verwacht dat minimaal 75% van haar kosten besteed worden aan de doelstellingen. En zij streeft ernaar dat de kosten voor beheer en administratie maximaal 25% van het totaal zijn. Daarbij sluit zij aan bij de normen vanuit het CBF. Voor 2018 is de verhouding als volgt:

	2018	%	2017	%
	€		€	
Besteed aan doelstelling exclusief kosten verwervingen	4.473.649	80,68%	5.056.015	85,10%
Fondsenwervingskosten	27.486	0,50%	38.520	0,65%
Kosten beheer en administratie	1.043.910	18,83%	846.704	14,25%
Totale lasten exclusief kosten verwervingen	5.545.045	100%	5.941.239	100%

C. Jaarrekening 2018